

ADEDE
SEARCH & RECOVERY

2018

ARCHEOLOGIE NOTA Bellestraat te Affligem(VL.-B.)

ADEDE Archeologisch Rapport 290

Verleusen A.

ADEDE ARCHEOLOGISCH RAPPORT 290

Archeologienota Bellestraat te Affligem (VL.-B.)

VERLEYSEN A.

Colofon

Uitgever	ADEDE bvba
Jaar van uitgave	2018
Plaats van uitgave	Gent
Redactie	Simon Claeys & David Janssens
ISSN	2033-6810

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van ADEDE bvba. ADEDE bvba is niet aansprakelijk voor eventuele schade voortvloeiend uit diens adviezen.

Inhoudsopgave

1	Administratieve fiche	- 5 -
2	Bureauonderzoek	- 10 -
2.1	Archeologische voorkennis	- 10 -
2.2	Aanleiding van het onderzoek.....	- 10 -
2.3	Doel van het onderzoek	- 10 -
2.4	Huidige situatie projectgebied	- 11 -
2.5	Beschrijving geplande werken.....	- 11 -
2.6	Randvoorwaarden	- 11 -
2.7	Werkwijze	- 12 -
3	Assessmentrapport.....	- 16 -
3.1	Landschappelijke situering van het onderzoeksgebied.....	- 16 -
3.2	Geo(morfo)logische en bodemkundige situering van het onderzoeksgebied	- 19 -
3.2.1	Tertiair geologisch	- 19 -
3.2.2	Quartaair geologisch	- 20 -
3.2.3	Bodem	- 21 -
3.2.3.1	Bodemtypekaart.....	- 21 -
3.2.3.2	Potentiële bodemerosie	- 22 -
3.2.3.3	Erosiegevoeligheid.....	- 23 -
3.2.3.4	Landgebruik	- 24 -
3.2.3.5	Gewestplan.....	- 25 -
3.3	Historische situering van het onderzoeksgebied	- 27 -
3.3.1	Algemene historische situering	- 27 -
3.3.2	Historisch kaartmateriaal	- 28 -
3.3.2.1	Fricx-kaarten (1712)	- 28 -
3.3.2.2	Kaart van Ferraris (1771 – 1778)	- 29 -
3.3.2.3	Atlas der Buurtwegen (1840)	- 30 -
3.3.2.4	Topografische kaart van Vandermaelen (1846 – 1854)	- 31 -
3.3.2.5	Kaart van Popp (1842 – 1879)	- 32 -
3.3.2.6	Luchtfoto 1971	- 33 -
3.3.2.7	Luchtfoto 1979-1990	- 34 -

3.4	Archeologische situering van het projectgebied.....	- 35 -
4	Besluit	- 37 -
4.1	Besluit gespecialiseerd publiek	- 37 -
4.2	Besluit breed publiek.....	- 40 -
5	Bibliografie.....	- 41 -
6	Lijst van plannen.....	- 42 -
7	Lijst van figuren	- 43 -

1 Administratieve fiche

Projectcode	2018D9
Site	Bellestraat, Affligem
Projectsigle ADEDE	AFF-BEL
Ligging	Bellestraat 98, 1790 Affligem
Bounding Box	Punt 1 (NW): X: 131643.714m Y: 176193.718m Punt 2 (ZO): X: 131703.068m Y: 175983.869m
Topografische kaart	Zie plannr. 1
Kadaster	Affligem, 2 ^{de} Afd. (Essene), Sie A, nr. 796e ⁴ en Sie B, nrs. 758r, 758p. Zie plannummer 3
Soort onderzoek	Bureauonderzoek
Aard van de vervolgwerven	Loods, overdekt busperron, verharding, parking
Uitvoerder	ADEDE bvba
Erkenningsnummer ADEDE bvba	2015/00058
Erkend archeoloog	Simon Claeys 2017/00184 Alexander Cattrysse 2017/00187
Tijdelijke bewaarplaats archief	ADEDE bvba
Bibliografische referentie	Rochtus G., 2018, Archeologienota Bellestraat te Affligem (VI.-B.), ADEDE Archeologisch Rapport 290, Gent.
Grootte projectgebied	10880m ²
Periode uitvoering	April 2018
Themen thesaurus Onroerend Erfgoed	Archeologienota, Bureauonderzoek
Verstoorde zones	Bebouwing + verharding

ADEDE
SEARCH & RECOVERY

Affligem - Bellestraat

Plannr. 1
Topografische kaart

2018D9 6/04/2018

© AGIV

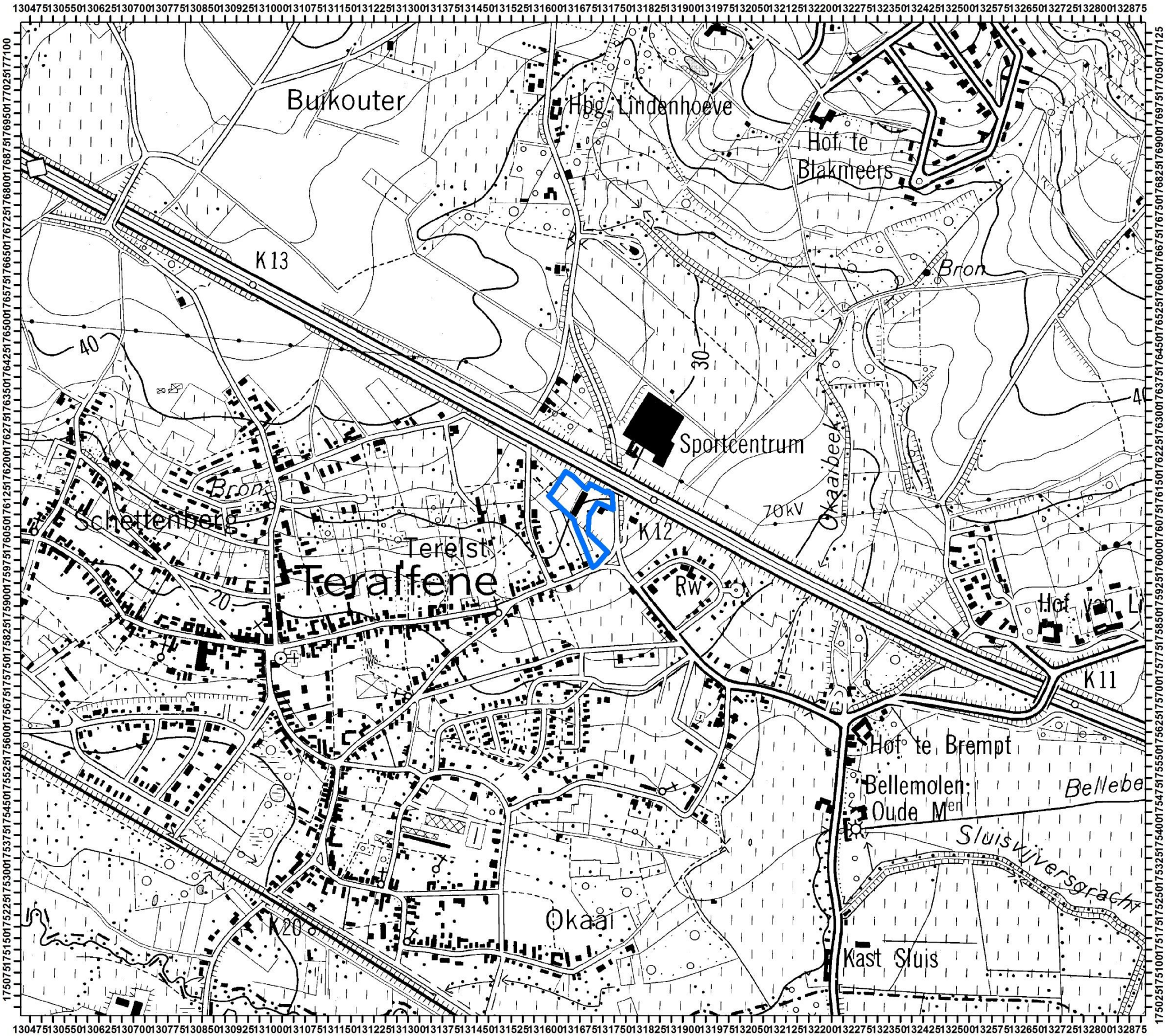
Legende

Projectgebied

N

0 ————— 600

Meter

ADEDE
SEARCH & RECOVERY

Affligem - Bellestraat

Plannr. 2
Orthofoto 2017

2018D9 6/04/2018

© AGIV

Legende

Projectgebied

N

0

60

Meter

Plannr. 3
GRB (kadaster)

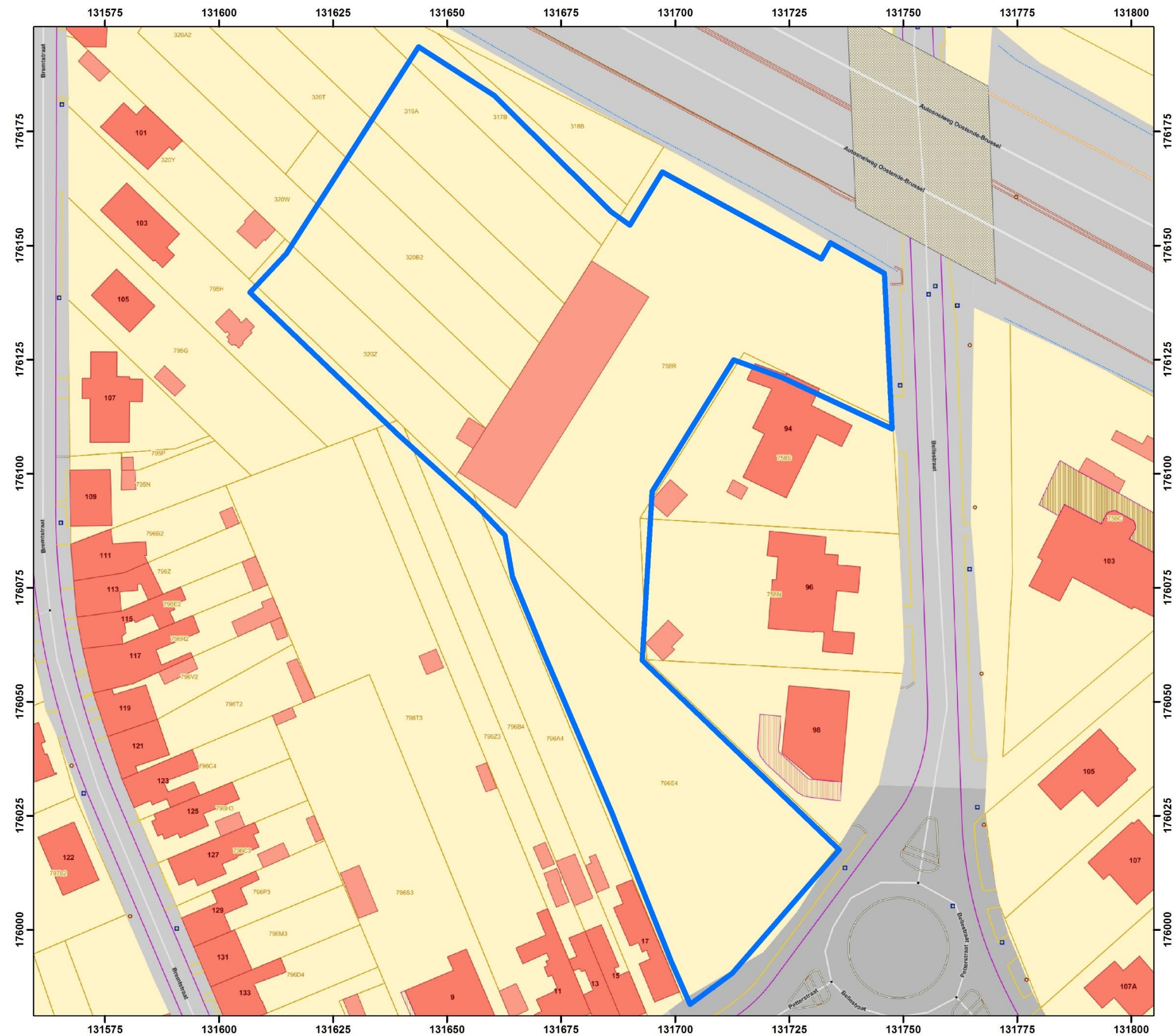
2018D9

6/04/2018

© AGIV

Legende

Projectgebiet

ADEDE
SEARCH & RECOVERY

Affligem - Bellestraat

Plannr. 4
Verstoorde zones

2018D9 6/04/2018

© AGIV

Legende

Projectgebied

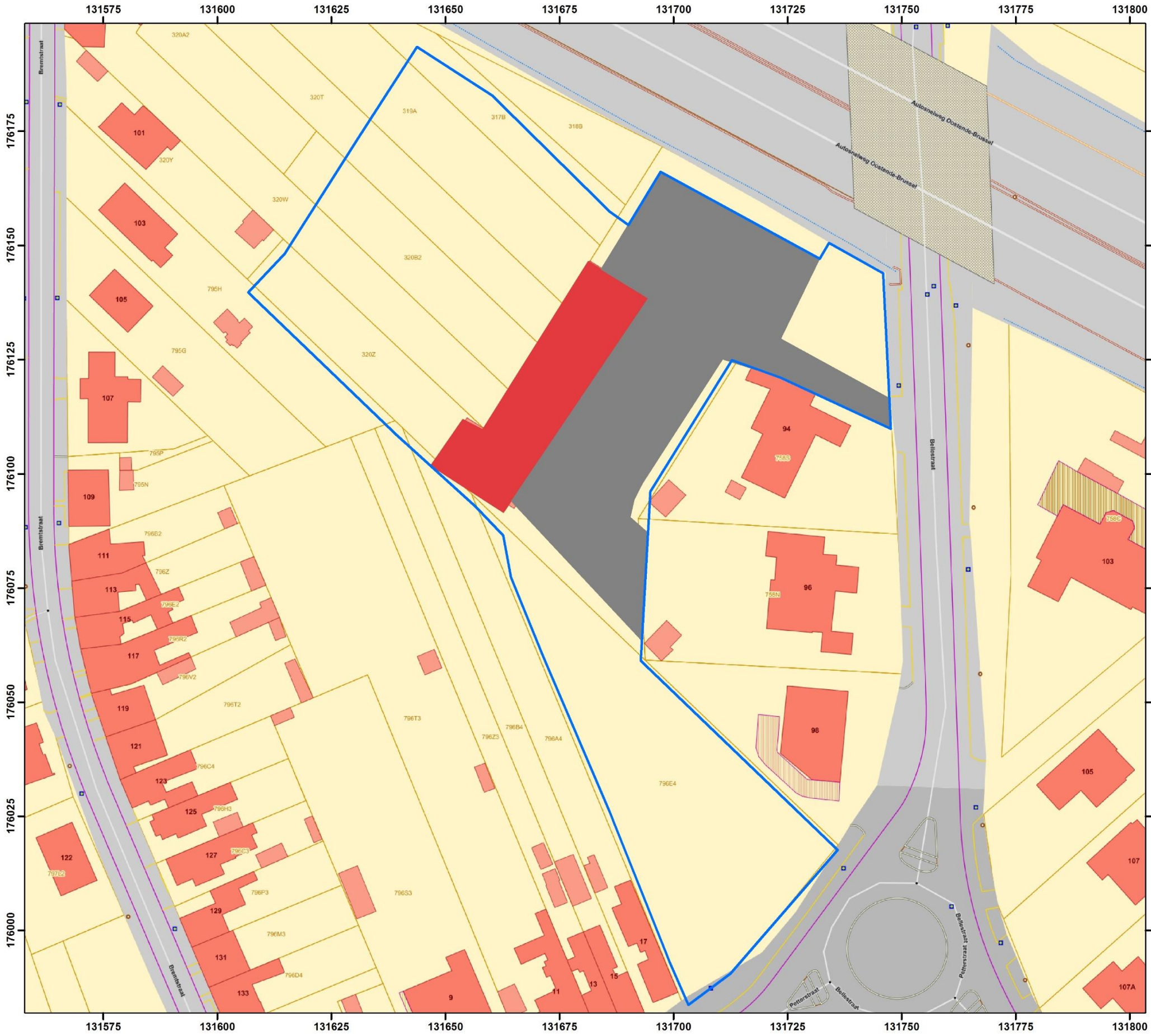
Verharding

Bebouwing

N

0 60

Meter

2 Bureauonderzoek

2.1 Archeologische voorkennis

Binnen het onderzoeksgebied is tot op heden nog geen archeologisch (voor)onderzoek met ingreep in de bodem uitgevoerd. In de onmiddellijke omgeving van het projectgebied zijn wel een aantal CAI-locaties terug te vinden die opgenomen zijn in de databank van de Centraal Archeologische Inventaris (CAI). Deze meldingen worden besproken in §3.4 *Archeologische situering van het projectgebied*.

2.2 Aanleiding van het onderzoek

De archeologienota werd opgemaakt naar aanleiding van een geplande stedenbouwkundige vergunningsaanvraag waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 3000m² of meer bedraagt. De initiatiefnemer is daarom verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag.

2.3 Doel van het onderzoek

Deze archeologische nota heeft tot doel om door middel van de bestaande archeologische, geografische, geologische, en historische bronnen de mogelijkheid tot het aantreffen van archeologisch waardevolle sites binnen het projectgebied te onderzoeken. Aan de hand van de verzamelde informatie wordt vervolgens een programma van maatregelen opgesteld met het doel de archeologische kennis te bewaren voor de volgende generaties.

Volgende onderzoeksvragen worden in deze archeologienota behandeld:

- Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologisch potentieel van het onderzoeksgebied?
- Zijn er archeologische sites met relevante cultuurhistorische waarde gekend op of in de omgeving van het onderzoeksgebied?
- Hoe evolueerde het historisch landgebruik van het onderzoeksgebied?
- Hoe evolueerde de historische bebouwing van het onderzoeksgebied?
- Wat is de potentiële impact van de geplande werken op het cultuurhistorisch en archeologisch erfgoed?

- Levert het huidige bronnenmateriaal voldoende info op? Zo neen, is er een vervolgonderzoek nodig en welke methode levert het meeste informatie op?

2.4 Huidige situatie projectgebied

De huidige toestand van het onderzoeksgebied is het gebruik van een loods met parking voor bussen. Het zuidelijke gedeelte van het onderzoeksgebied, dat grenst aan de Bellestraat, is braakliggend terrein.

Voor een inplantingsplan van de bestaande toestand wordt verwezen naar plannr. 5.

2.5 Beschrijving geplande werken

Ter hoogte van de huidige bebouwing zullen een nieuwe loods met carwash en een nieuw overdekt busperron gebouwd worden met 18 busstaanplaatsen. Rondom deze gebouwen zal er nieuwe monoliete verharding voor toegang en circulatie aangelegd worden, evenals nieuwe waterdoorlatende verharding en te regulariseren grindverharding voor het parkeren van 97 personenwagens. Naast deze bouwwerkzaamheden zal er ook een groenbuffer aangelegd worden. De nieuwe loods zal een kelder hebben met een hoogte van 2.80m. Ook zal er in het gebouw een liftschacht aanwezig zijn met een afmeting van 2m op 2m.

De geplande werken zullen gefaseerd gebeuren, waarbij eerst de bebouwing geplaatst wordt en nadien de bestaande bebouwing pas wordt afgebroken. Na de afbraak van de bestaande bebouwing wordt de luifel geplaatst, inclusief de verharding. Pas nadat al deze werken gebeurd zijn, zal men aanvangen met de bouw van de parking en de toegangsweg.

Voor een inplantingsplan van de ontworpen toestand wordt verwezen naar plannr. 6.

2.6 Randvoorwaarden

Gezien nog steeds bebouwing en verharding aanwezig is op het terrein, dient deze eerst te worden afgebroken alvorens een eventueel archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem kan plaatsvinden. Bijgevolg dient een eventueel verder onderzoek in uitgesteld traject uitgevoerd te worden.

2.7 Werkwijze

Dit bureauonderzoek heeft tot doel de aanwezigheid en de bewaringstoestand van de archeologische resten binnen het projectgebied in te schatten, alsook de impact van de geplande werken op het aanwezige archeologische erfgoed. Op basis van de verworven kennis kunnen concrete aanbevelingen geformuleerd worden voor een eventuele verder prospectie-/opgravingsstrategie. De archeologische verwachting van het projectgebied wordt gebaseerd op gekende geologische, landschappelijke, archeologische, historische en geografische bronnen. Hiervoor wordt beroep gedaan op gekende literatuur, de Centraal Archeologische Inventaris, het Geoportaal van Onroerend Erfgoed en de Databank Ondergrond Vlaanderen. Dit alles wordt vervolgens samengelegd met topografische kaarten, recente luchtfoto's, kadasterkaarten en plannen van de gekende/geplande toestand.

Overzicht geconsulteerde kaarten:

- Onderzoeksgebied:
 - Inplantingsplan huidige toestand
 - Inplantingsplan geplande toestand
 - Doorsnede bestaande toestand
 - Doorsnede nieuwe toestand
- Geografische/geo (morfo)logische en bodemkundige situering:
 - Topografische kaart
 - Orthofoto
 - Kadasterkaart
 - Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II
 - Tertiair geologische kaart
 - Quartair geologische kaart
 - Bodemtypekaart
 - Potentiële bodemerosiekaart
 - Erosiegevoeligheidskaart
 - Bodemgebruiksbestand
 - Gewestplan
- Historische situering:
 - Cartes des Pays-Bas van Frickx, 1744
 - Kaart van Ferraris, 1777
 - Atlas der Buurtwegen, 1840
 - Kaart van Vandermaelen, 1846-1854

- Kaart van Popp, 1842-1879
- Luchtfoto's
- Archeologische situering:
 - Geoportaal Centraal Archeologische Inventaris
 - Inventaris Onroerend Erfgoed

ADEDE
SEARCH & RECOVERY

Affligem - Bellestraat

Plannr. 5
Bestaande toestand

2018D9 6/04/2018

© AGIV

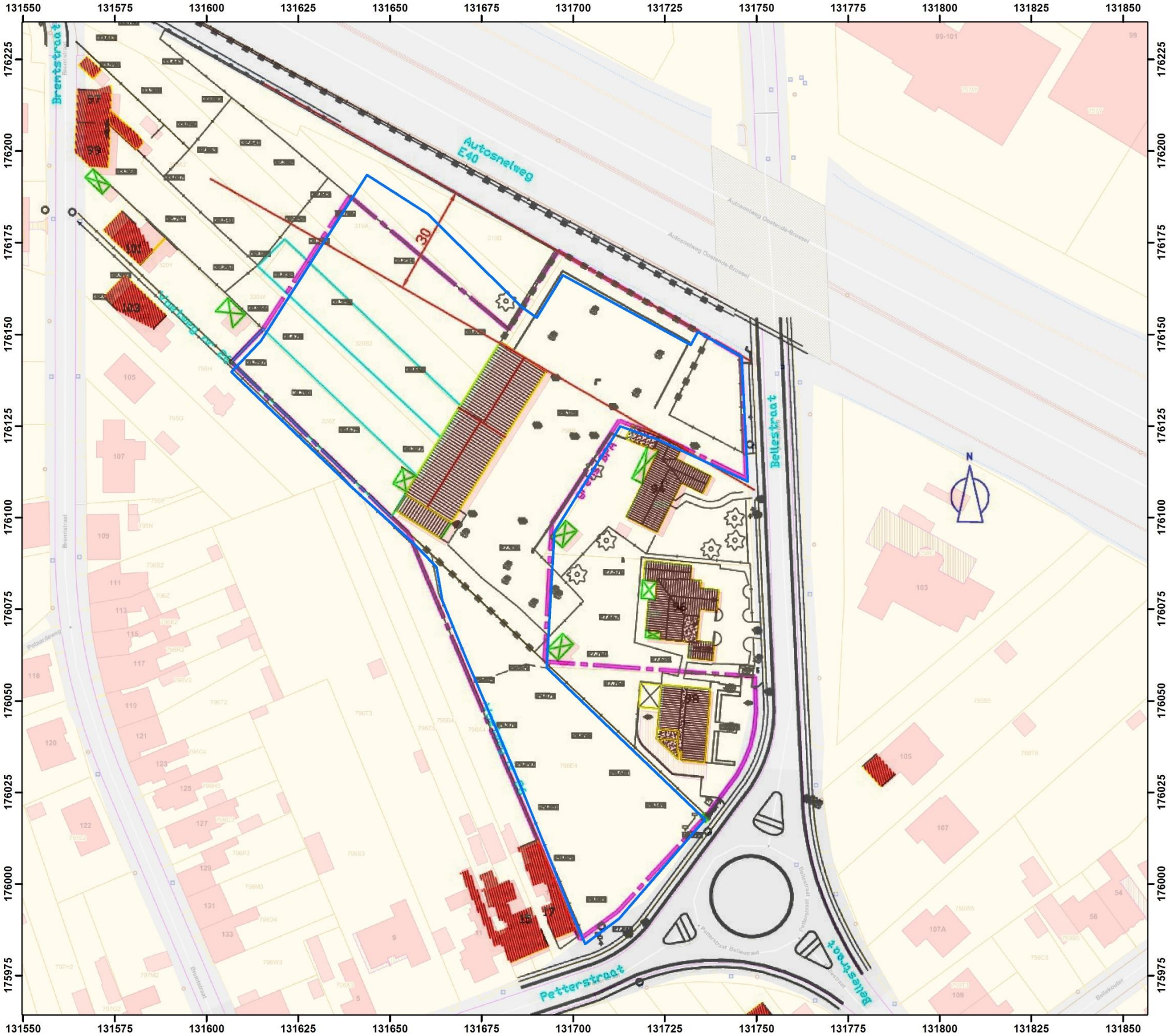
Legende

Projectgebied

N

075

Meter

ADEDE
SEARCH & RECOVERY

Affligem - Bellestraat

Plannr. 6
Geplande toestand

2018D9 6/04/2018

© AGIV

Legende

Projectgebied

N

0

60

Meter

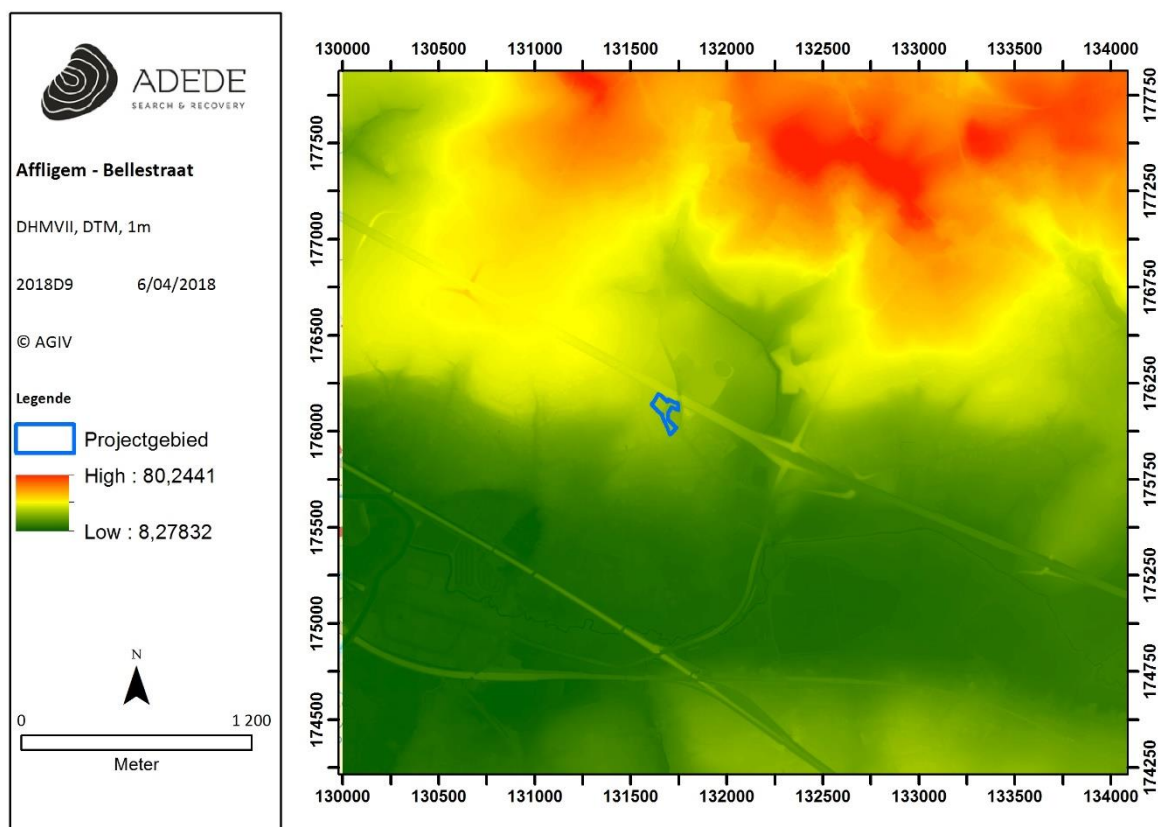
3 Assessmentrapport

3.1 Landschappelijke situering van het onderzoeksgebied

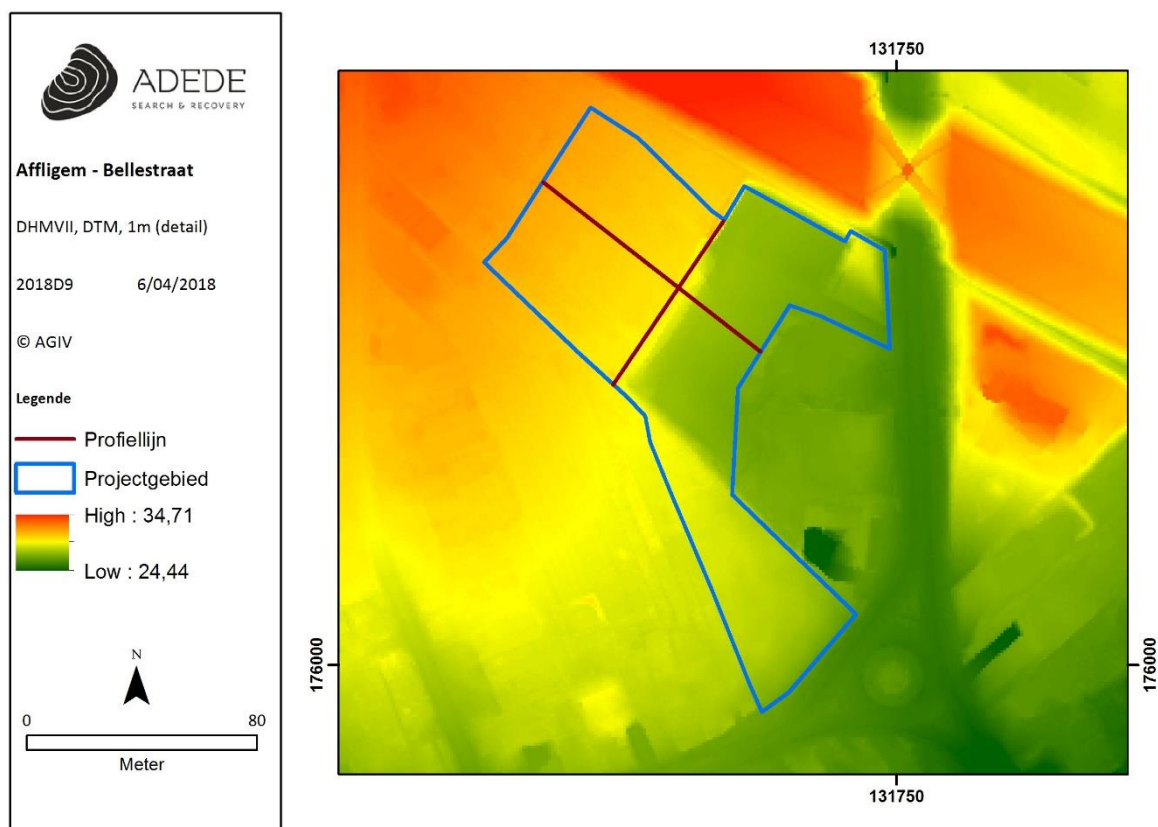
Het projectgebied aan de Bellestraat bevindt zich in Essene, een deelgemeente van Affligem. Affligem is gelegen in het westen van de provincie Vlaams-Brabant en vlakbij de grens met Oost-Vlaanderen. Naast Essene zijn ook Terafene en Hekelgem fusiegemeenten van Affligem. Affligem wordt doorsneden door de E40, het plangebied bevindt zich net ten zuiden van deze autostrade, ten oosten van de dorpskern van Terafene en ten westen van de dorpskern van Essene.

De omgeving van het onderzoeksgebied is een heuvelachtig landschap. In het zuiden is de lager gelegen vallei van de Bellebeek gesitueerd, centraal van west naar oost loopt doorheen de gemeente een hogere zandrug. Ten zuiden van het plangebied stroomt de Bellebeek of Alfene, deze mondt uit in de Dender. Ten oosten van het onderzoeksterrein loopt de Okeibeek, welke uitmondt in de Bellebeek. Het onderzoeksgebied is gesitueerd op hoger gelegen gronden en bevindt zich dus net buiten de valleien van deze waterlopen.

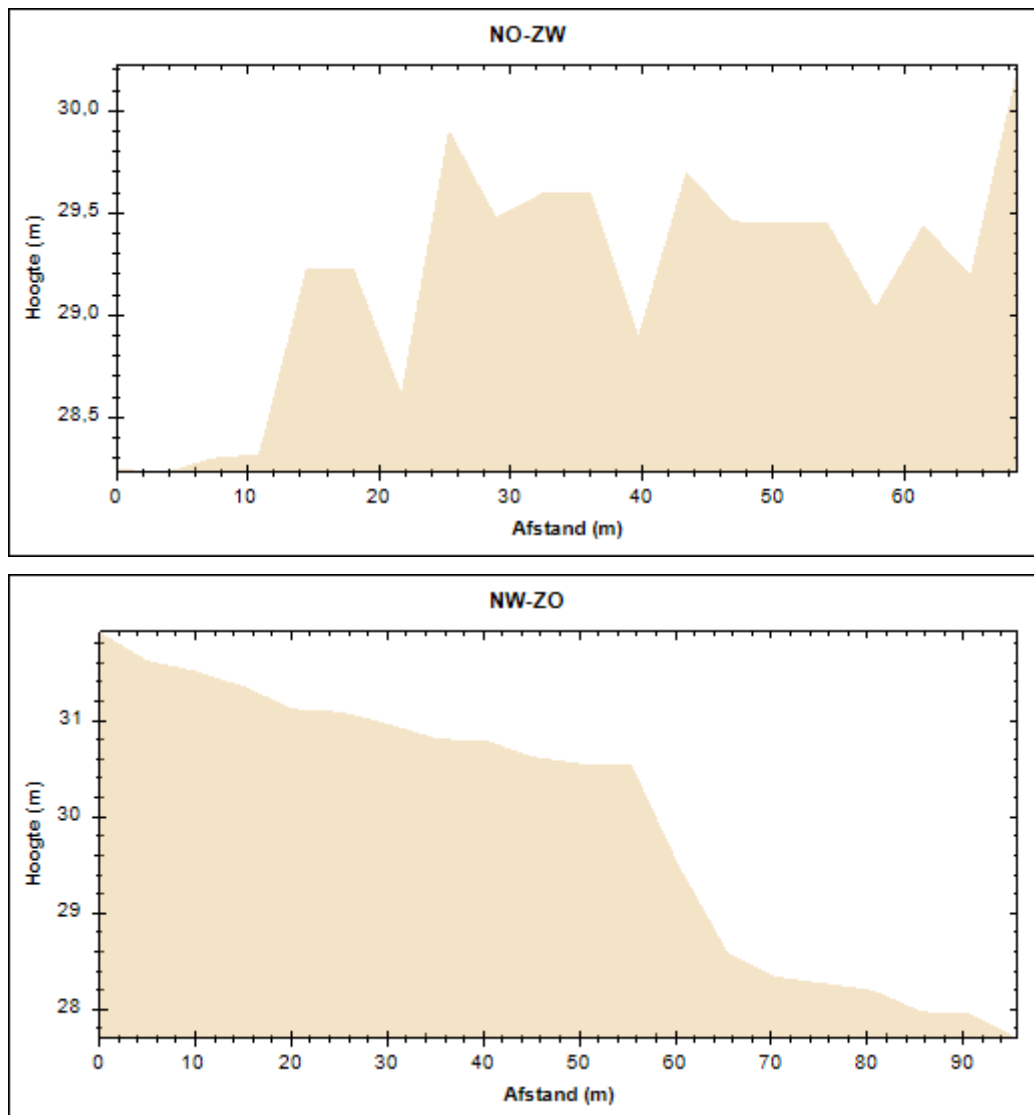
Uit het digitaal terreinmodel en de profiellijnen kan men afleiden dat het projectgebied hoogstwaarschijnlijk afgegraven is waar de huidige loods en parking zich bevinden. De huidige braakliggende terreinen bevinden zich namelijk circa 3m hoger, dit zorgt ervoor dat het hoogste punt op het projectgebied zich op 32m TAW bevindt en het laagste punt op 28m TAW. Indien men op macro-niveau kijkt naar de inplanting van het projectgebied in het landschap dan kan men concluderen dat het projectgebied zich in een overgangszone van hoog naar laag bevindt, waarbij het lager gelegen gebied zich ten zuiden van het projectgebied bevindt, en de hogere zandrug ten noorden gelegen is.

Figuur 1. Situering van het projectgebied op het DHMVII, digitaal terreinmodel 1m.

Figuur 2. Situering van het projectgebied op het DHMHV, digitaal terreinmodel 1m (detail).

Figuur 3. Hoogteprofielen van het projectgebied.

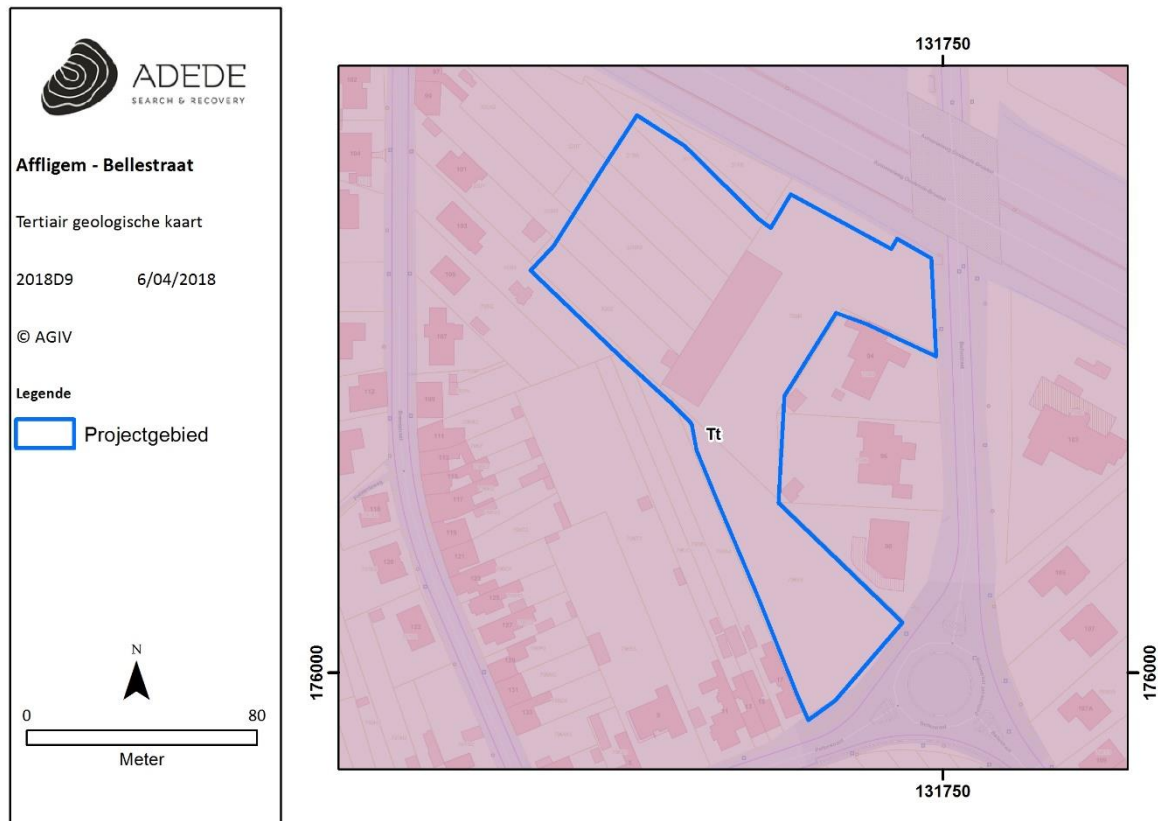
3.2 Geo(morfo)logische en bodemkundige situering van het onderzoeksgebied

3.2.1 Tertiair geologisch

Ter hoogte van het onderzoeksgebied dagzoomt de **Formatie van Tielt** (Tt). De afzettingen van deze formatie zijn marien van oorsprong, afgezet in de zee die België bedekte tijdens het Midden- tot Laat-Ypresiaan (Vroeg Eoceen). De formatie is onderdeel van de Ieper Groep samen met de oudere Formatie van Kortrijk en de jongere Formatie van Gentbrugge en ze wordt opgedeeld in drie leden (van jong naar oud): Lid van Kortemark (silt), Lid van Egemkapel (klei) en Lid van Egem (glauconiethoudend fijn zand). De tertiaire afzettingen ter hoogte van de projectlocatie bestaan uit grijsgroen, kleihoudend,

zeer fijn zand tot silt. Op basis hiervan werd het pakket tertiaire afzetting hier als Formatie van Tielt gedefinieerd zonder verdere opdeling.

Op ca. 200m ten zuiden van het onderzoeksgebied dagzoomt de Formatie van Kortrijk, meerbepaald de leden van **Aalbeke en Moen**. De afzettingen van het Lid van Aalbeke zijn opgebouwd uit donkergrijze tot blauwe klei met glimmers. De afzettingen van het Lid van Moen zijn opgebouwd uit grijze klei tot silt die kleihoudend zijn.

Figuur 4. Situering van het projectgebied op de tertiair geologische kaart.

3.2.2 Quartair geologisch

Het volledige onderzoeksgebied is gesitueerd in eenzelfde quartaire afzetting, met name **profieltype 1**. Bij dit profieltype zijn geen Holocene en/of tardiglaciale afzettingen aanwezig bovenop de Pleistoceen sequentie. De opbouw van dit profieltype is als volgt :

- **ELPw en/of HQ**: Dit zijn eolische afzettingen (zand tot silt) van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) of mogelijk Vroeg-Holocene. In het zuidelijke gedeelte van Vlaanderen bestaan deze afzettingen voornamelijk uit silt (loess) en in de meer noordelijke en centrale delen van Vlaanderen, waar het

onderzoeksgebied zich bevindt, zijn deze opgebouwd uit zand tot zandleem. Anderzijds kunnen er eveneens hellingsafzettingen van het quartair aanwezig zijn.

Figuur 5. Situering van het projectgebied op de quartair geologische kaart.

3.2.3 Bodem

In dit hoofdstuk worden achtereenvolgens de bodemtypekaart, potentiële bodemerosiekaart, erosiegevoeligheidskaart en het bodemgebruiksbestand besproken.

3.2.3.1 Bodemtypekaart

Op de bodemtypekaart worden ter hoogte van de Bellestraat te Affligem drie verschillende bodemtypes aangegeven. Deze zijn **(x)Lca**, **Lba0** en **Lca1**. **(x)Lca** en **Lca1** duiden op een zone waarbij de Ap rust op een E-horizont (ongeveer 40cm dik) of rechtstreeks op de textuur B. De textuur B is aangereikt met klei en sesquioxiden, het is een bruine zwaar zandleem. Roestverschijnselen komen voor tussen 80 en 120cm. **Lba0** is een droge zandleembodem met een Ap van ongeveer 25cm dikte.

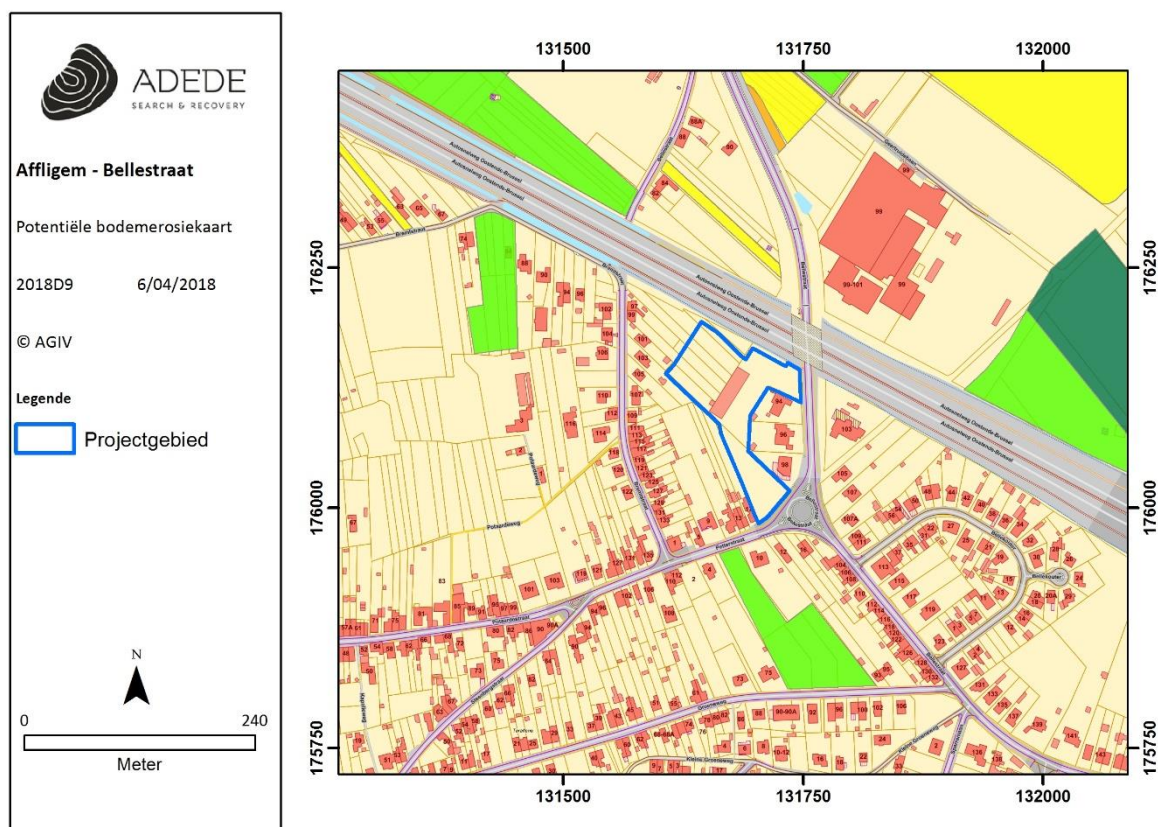
Dit bodemtype is matig humeus en rust op een zwak humeuze, bruinachtige overgangshorizont van 30 tot 40cm dikte. Onder deze laag komt een meer kleiige textuur B-horizont voor. De ondergrond is soms gestratificeerd met afwisselend lemige en zandige laagjes. Roestverschijnselen komen voor dieper dan 120cm.

Figuur 6. Situering van het projectgebied op de bodemtypekaart.

3.2.3.2 Potentiële bodemerosie

De potentiële bodemerosie per perceel houdt rekening met onder meer het bodemtype, de hellingsgraad en de hellingslengte van dat perceel. Het houdt echter geen rekening met het huidige landgebruik. De potentiële bodemerosie per perceel wordt weergegeven ter hoogte van het plangebied in de Bellestraat te Affligem. Hierop kan gezien worden dat met betrekking tot de totale erosie ter hoogte van dit perceel geen informatie beschikbaar is. De dichtstbijzijnde percelen waarvan wel informatie voorhanden is betreffende de potentiële erosie hebben een variërende potentiële erosie, gaande van **zeer laag tot medium**.

Figuur 7. Situering van het projectgebied op de potentiële bodemerosiekaart.

3.2.3.3 Erosiegevoeligheid

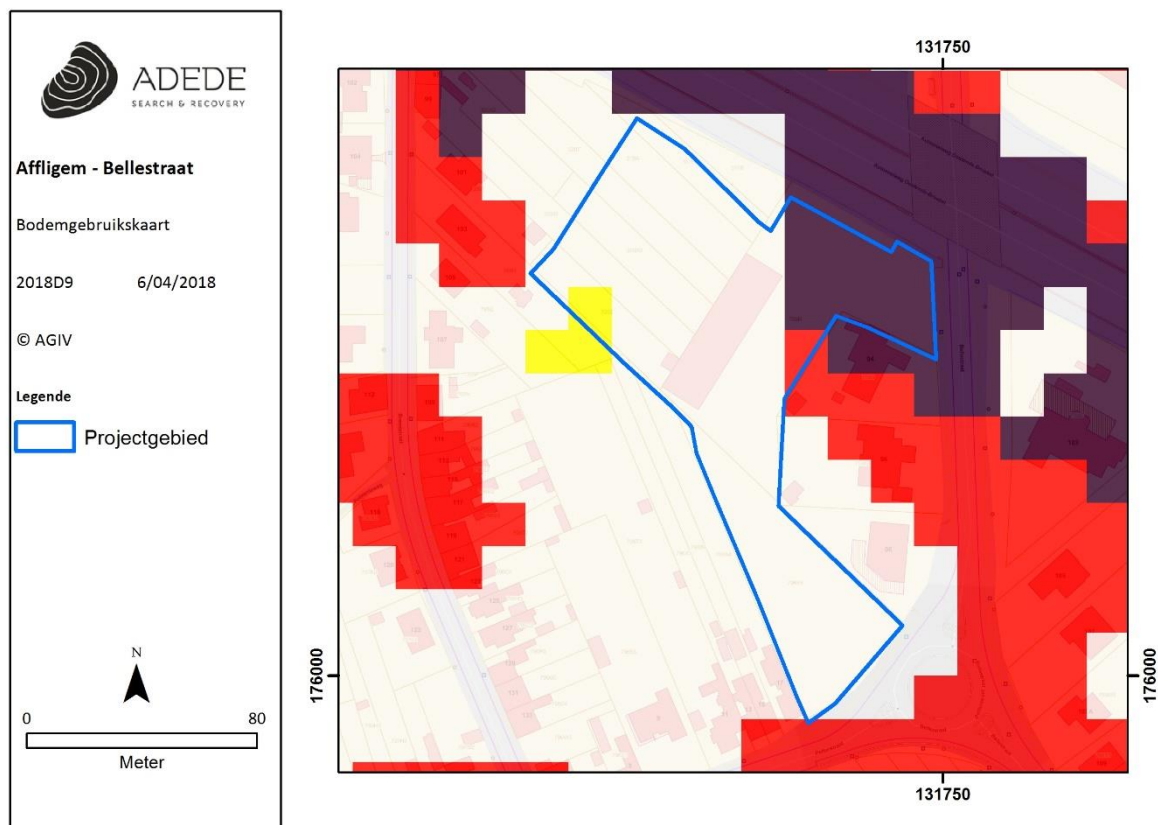
Op de kaart wordt de erosiegevoeligheid weergegeven van de Vlaamse gemeenten. Affligem wordt hierop ingedeeld als zijnde erosiegevoeligheid **klasse 3**, wat wil zeggen dat er **medium erosiegevoeligheid** is.

Figuur 8. Situering van het projectgebied op de erosiegevoeligheidskaart.

3.2.3.4 Landgebruik

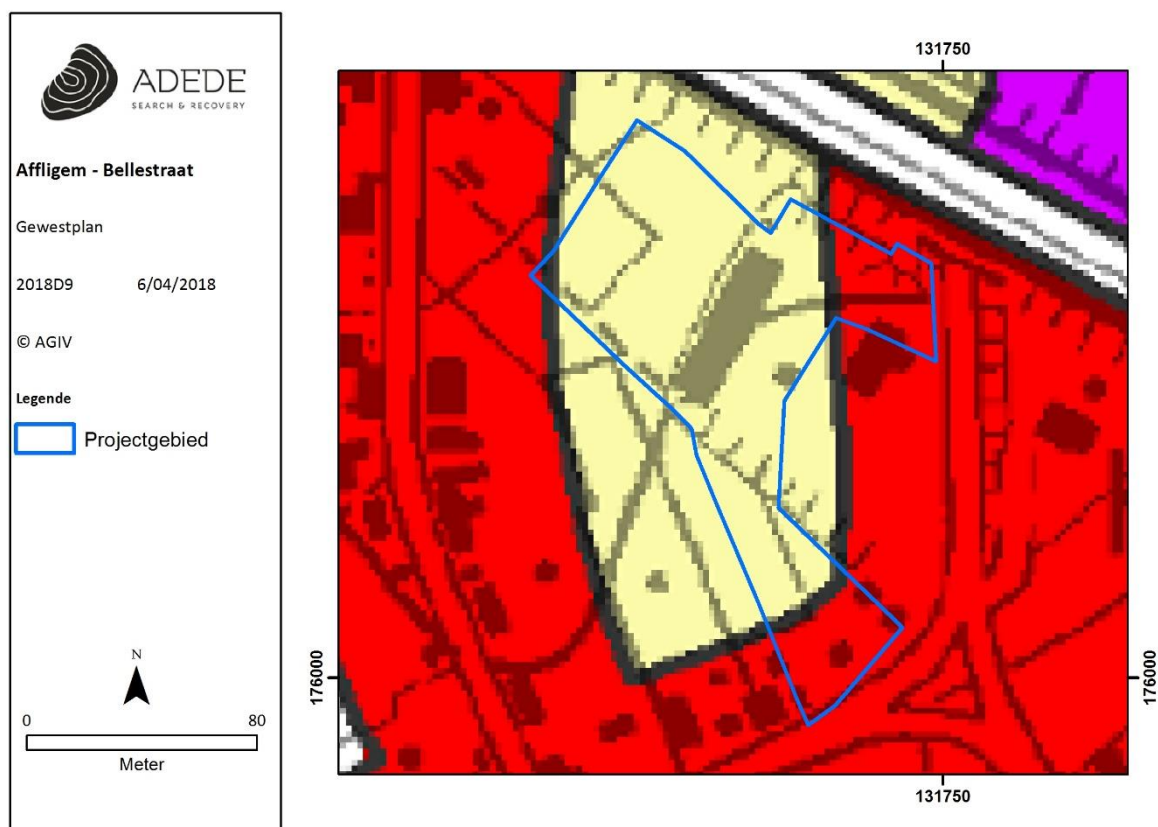
Het projectgebied is in het bodemgebruiksbestand, opname 2001, opgenomen als **weiland, akkerbouw en bebouwde oppervlakte**. Deze gebieden worden voornamelijk bezet door gras, gewassen die in een rotatiesysteem jaarlijks geoogst worden en structuren en het transportnetwerk.

Figuur 9. Situering van het projectgebied op het bodemgebruiksbestand.

3.2.3.5 Gewestplan

Op het gewestplan kan gezien worden dat het gehele onderzoeksgebied gelegen is in een zone die gedefinieerd is als **woongebied** (rode zones). De grootste oppervlakte op het onderzoeksterrein is lichtgeel, het gebied staat aangeduid als **agrarisch gebied**.

Figuur 10. Situering van het projectgebied op het gewestplan.

3.3 Historische situering van het onderzoeksgebied

3.3.1 Algemene historische situering

De huidige naam Affligem komt voor het eerst voor in 1130, de naam komt voor uit het Germaanse ‘*Abulingahaim*’. Deze Gemaanse naam betekent letterlijk ‘woonplaats van de mensen/stam van Abulo/Avilo’. Voor 1130 werd de plaatsnaam Affligem ook vermeld als *Afnegen* (1096), *Haffligeniensis* (1100), *Haflengeint* (1105) en *Affligiensis* (1112). De huidige gemeente ontstond pas veel later in 1977 uit de fusie van de voormalige gemeenten Essene, Hekelgem en Terafene. Deze drie gemeenten zijn nu deelgemeenten. De naam ‘Affligem’ zelf ontstond in 1980, voorheen werd de fusiegemeente Hekelgem genoemd¹.

Gedurende de Karolingische periode lag Hekelgem in de Brabantgouw. Rond 1085/1086 maakte het deel uit van het landgraafschap Brabant onder de graven van Leuven. Binnen dit graafschap ressorteerde de gemeente onder de heerlijkheid Asse, vanaf de 17de eeuw werd dit een markiezaat. De gemeente Essene behoorde tot het kwartier Brussel in de bestuurlijke geografie van het hertogdom Brabant. De parochie Hekelgem stond vanaf 1086 onder het patronaat van de Abdij van Affligem als dochterkerk van Essen. Tot het einde van het Ancien Régime beschikte de Abdij van Affligem over uitgestrekte pachtvelden binnen het dorp.

Bij aanvang van de Franse periode vormden de gehuchten Affligem, Boekhout en Hekelgem drie verschillende gemeenten. In 1795 werden Affligem en Boekhout bij Hekelgem gevoegd. Het gemeentelijke politieke debat werd tot in de 19de eeuw gevoerd door twee rivaliserende kampen, de Verkens en de Smeeders. Een conflict tussen culturele verenigingen en een erfeniskwestie lagen aan de basis van de tweestrijd. De abdij van Affligem steunde de Smeeders, terwijl de pastoor van de Sint-Michielsparochie de Verkens aanhing. Deze tweedeling bleef belangrijk tot aan de fusie der gemeenten in 1977.²

Terafene dankt zijn naam aan de Alfene (of Bellebeek). De oudste bekende naam, luxta Alfnam, stamt uit ca. 1142. Net zoals Hekelgem lag het dorp tijdens de Karolingische periode in de Brabantgouw. Vanaf omstreeks 1056 maakte Terafene, in tegenstelling tot de andere deelgemeenten, deel uit van een Duits rijksleen (Rijks-Vlaanderen) dat aan de graven van Vlaanderen in leen werd gegeven. Dit bestond voornamelijk uit het Land van Aalst dat tot het einde van het Ancien Régime een grote kasselrij bleef binnen het graafschap Vlaanderen. Tot 1670 vormde Terafene samen met Erembodegem, Welle en Iddergem een bestuurlijke eenheid binnen het Land van Aalst, met de naam “meierij van Erembodegem”³

¹ <https://nl.wikipedia.org/wiki/Affligem>

² <https://nl.wikipedia.org/wiki/Hekelgem>

³ <https://nl.wikipedia.org/wiki/Terafene>

In vermoedelijk 1062 vestigden zes krijgslieden in het gehucht Affligem, zij lagen aan de basis van het ontstaan van de benedictijnenabdij van Affligem. Affligem was destijds gelegen op grond van de minderjarige Duitse paltsgraaf Herman II, wiens voogd Anno de aartsbisschop van Keulen was. In 1085 nam de gemeenschap de regels van de heilige Benedictus aan. Graaf Hendrik III van Leuven schonk de gemeenschap bij de wijding van de eerste kerk in 1086 200 hectare grond. Het kloosterdomein zou uitgroeien tot een van de belangrijkste in de oude Nederlanden. Affligem stichtte of incorporeerde een hele reeks kloosters op priorijen. De abdij van Affligem was de voornaamste abdij van het hertogdom Brabant, de *primaria Brabantiae*. In de 14de eeuw bezat Affligem 62 kloosters in binnen- en buitenland, deze waren verbonden door een gebedsgemeenschap. Verschillende geestelijken, leken, edellieden en burgers wedijverden als weldoeners van de abdij. Affligem kon omstreeks 1426 vergeleken worden met de abdij van Cluny, maar dan kleiner. De abten kregen tevens in de 15de eeuw het primaat in de staten van Brabant.

De abdij werd tot twee keer toe verwoest. De eerste verwoesting vond plaats gedurende de oorlogen tussen Brabant en Vlaanderen in de 14de eeuw. Hierdoor verslapte de kloostertucht tijdens de ballingschap van de monniken. Ook het Westers Schisma droeg bij tot de verdeeldheid binnen de gemeenschap. De abt bleef echter wel trouw aan Rome. In de 16de eeuw verwoestten aanhangers van Willem van Oranje de abdij, hierdoor zwierven de monniken 27 jaar lang rond in ballingschap.

Van de 16de tot de 19de eeuw was de abdij als dotatie geïncorporeerd bij het nieuwe aartsbisdom Mechelen, de aartsbisschoppen namen hierdoor de plaats in van de reguliere abten.

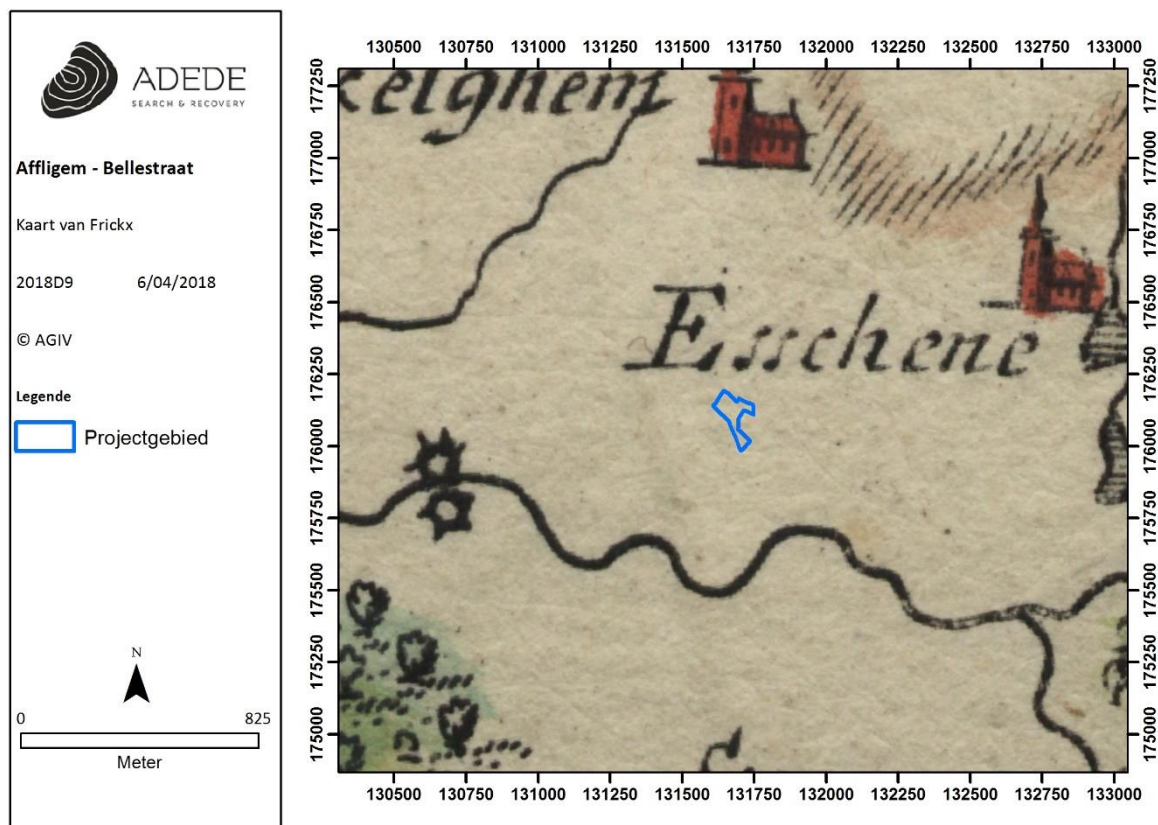
Onder Benedictus van Haeften bloeide de abdij weer op in de 17de eeuw. In de tweede helft van de 18de eeuw begon men met de bouw van een classicistische abdij, met de Franse Revolutie ging deze volledig ten onder.

De gemeenschap telde 33 religieuzen bij de uitdrijving in 1796. Het oude domein met 8000 ha grond verloren. In 1801 maakte het concordaat met Napoleon een einde aan het patronaatsrecht over 45 afhankelijke kerken en het bevestigingsrecht van 130 beneficies. Pas in 1870 kon het kloosterleven te Affligem hervat worden, andere benedictijnenabbijen van de zuidelijke Nederlanden stierven uit.

3.3.2 Historisch kaartmateriaal

3.3.2.1 Frickx-kaarten (1712)

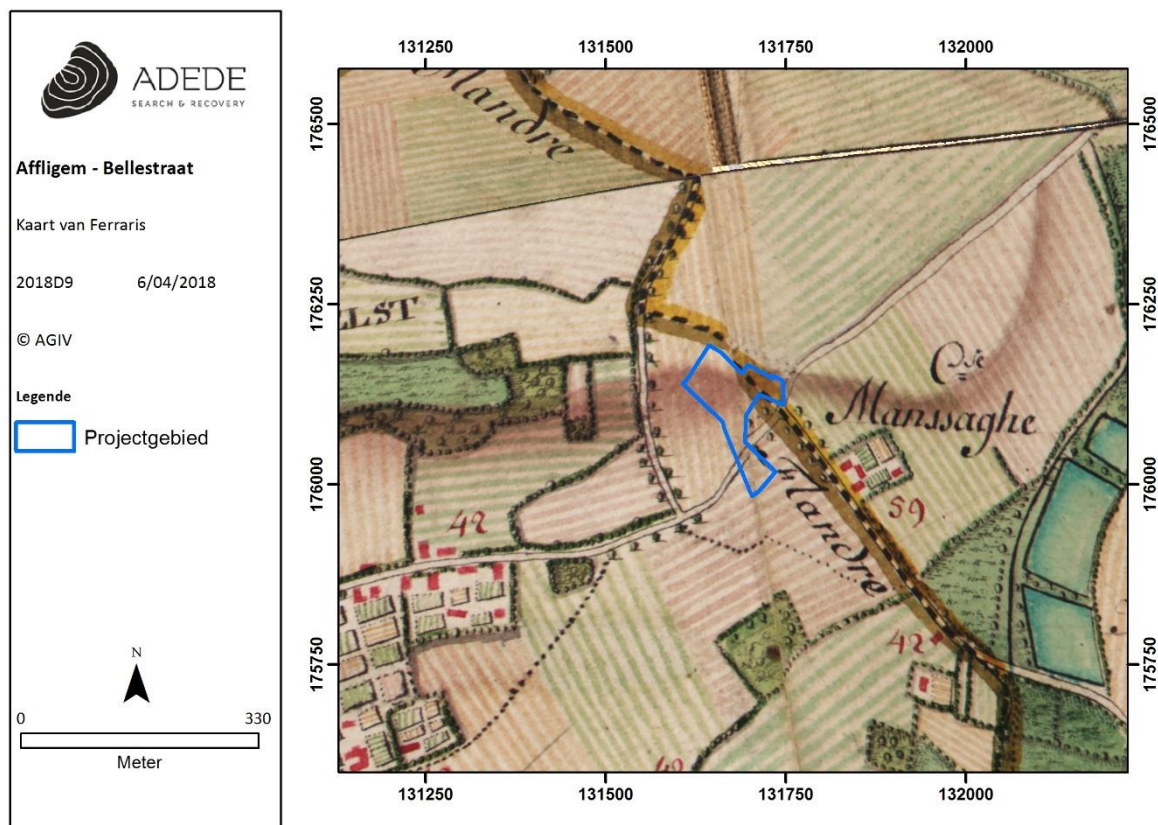
Op de Frickx-kaart staat het projectgebied afgebeeld tussen Hekelghem, Esschene en Alphen. Ten noorden van Hekelghem staat Affelghem aangeduid.

Figuur 11. Situering van het projectgebied op de kaart van Frickx.

3.3.2.2 Kaart van Ferraris (1771 – 1778)

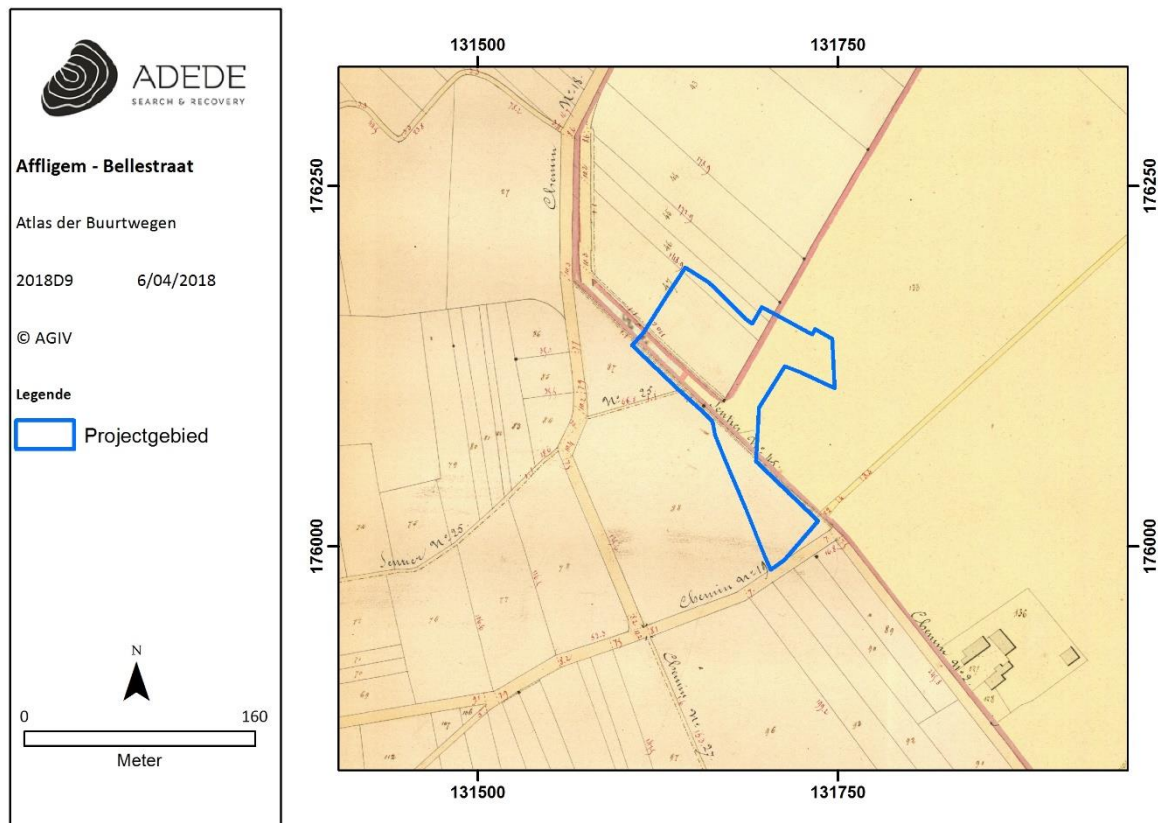
Op de kaart van Ferraris is te zien dat doorheen het onderzoeksgebied een grens loopt, het is de grens tussen 'Duche de Brabant' en 'Comte d'Alost'. Deze grens is eveneens de grens tussen Vlaanderen en Brabant. Het onderzoeksgebied valt voor het merendeel binnen het Land van Aalst. Het gebied bestaat voornamelijk uit weiland, aan westelijke zijde is dit weiland begrensd door een weg omgeven met bomen. Doorheen het plangebied loopt in het zuiden een weg. Ten ZO van het onderzoeksgebied is een vrijstaande hoeve met bijgebouwen te merken, deze staat aangeduid als 'Manssaghe'.

Figuur 12. Situering van het projectgebied op de kaart van Ferraris.

3.3.2.3 Atlas der Buurtwegen (1840)

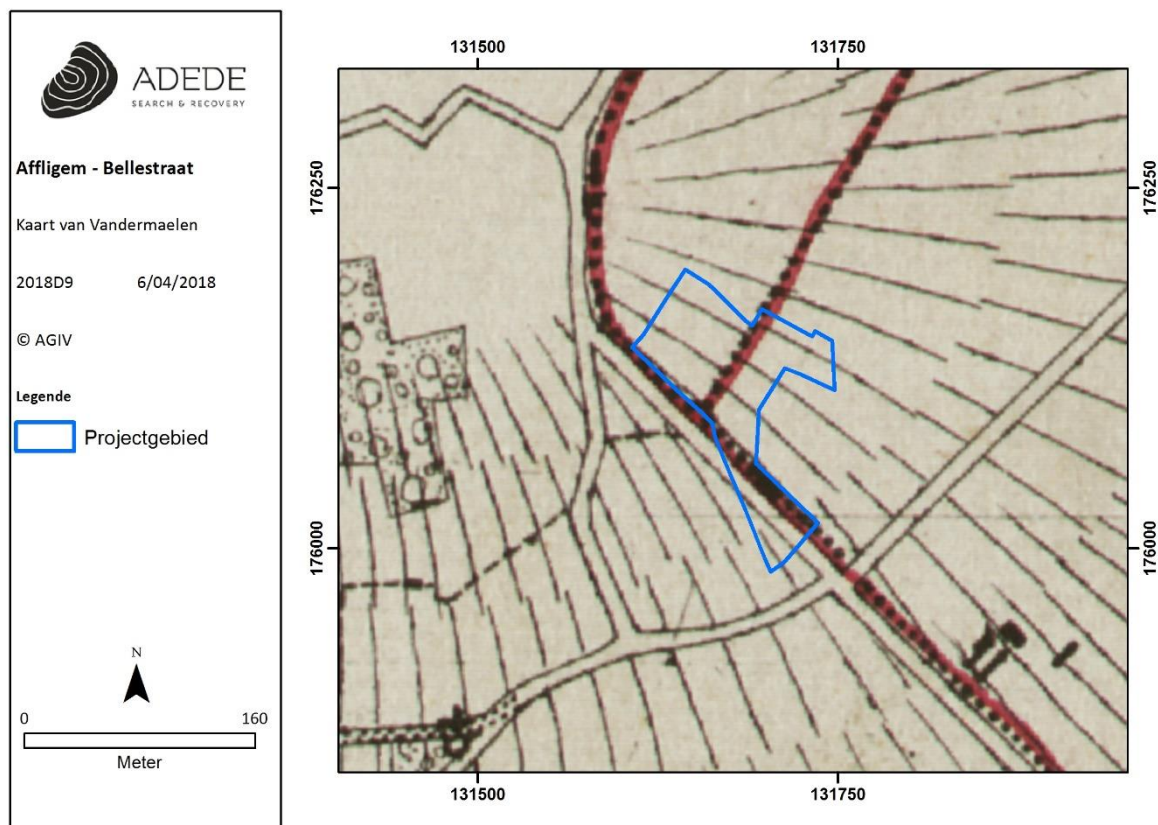
Op de Atlas der Buurtwegen is het projectgebied nog steeds onbebouwd. De functie van het terrein is niet duidelijk weergegeven. Het onderzoeksgebied wordt doorsneden door sentier n°45 en n°25, Chemin n°19 loopt langsheen het onderzoeksgebied. Volgens deze kaart ligt het plangebied gedeeltelijk in Brabant. De hoeve die aanwezig was op de Ferrariskaart is nog steeds aanwezig.

Figuur 13. Situering van het projectgebied op de Atlas der Buurtwegen.

3.3.2.4 Topografische kaart van Vandermaelen (1846 – 1854)

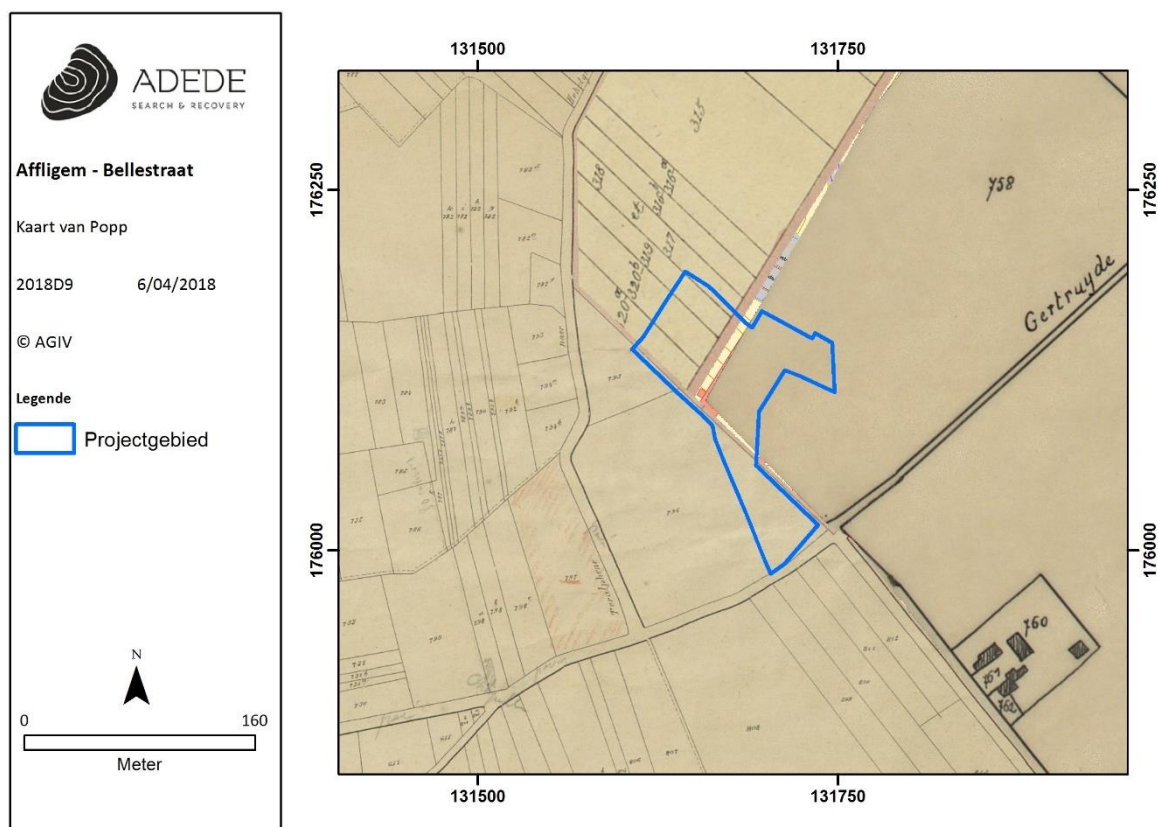
Op de topografische kaart van Vandermaelen ligt het plangebied op het kruispunt van Teralphene, Esschene en Hekelghem. Het plangebied is nog steeds onbebouwd.

Figuur 14. Situering van het projectgebied op de kaart van Vandermaelen.

3.3.2.5 Kaart van Popp (1842 – 1879)

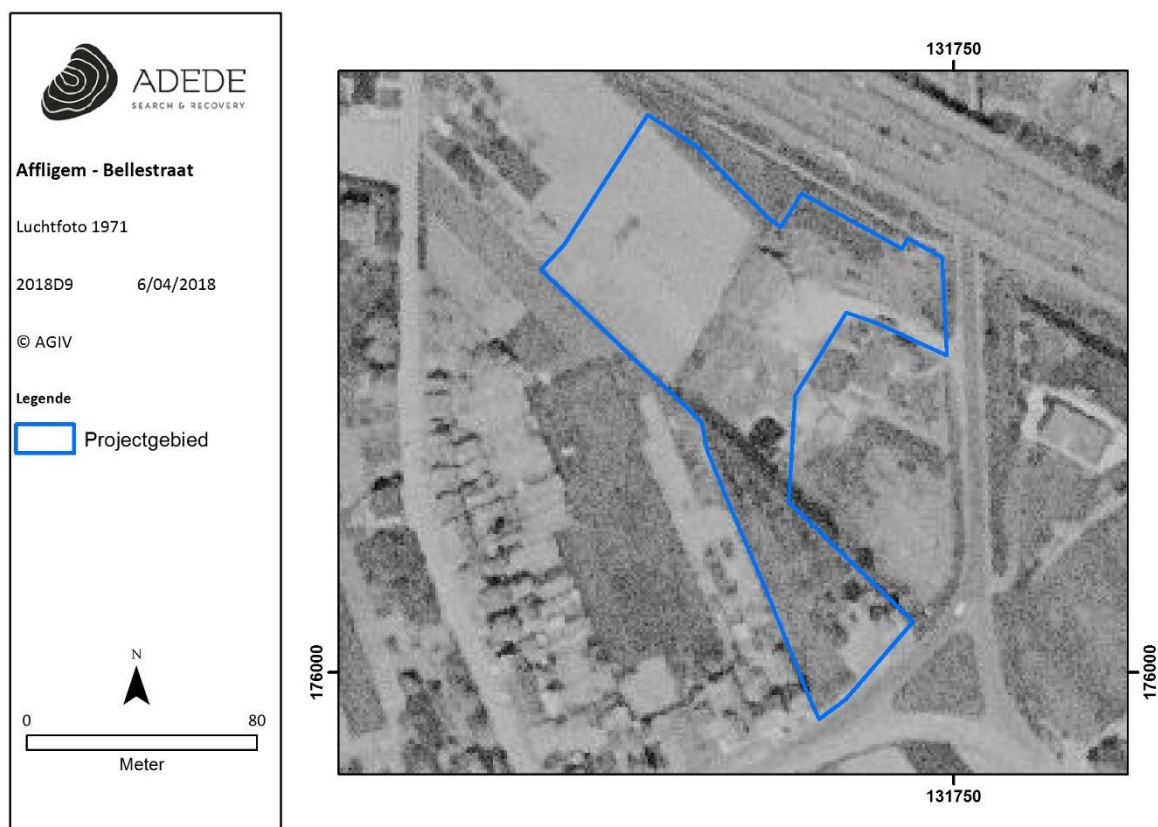
Het onderzoeksgebied is gelegen tussen twee grote banen, nl. de weg 'Teralphene naer Hekelghem' en 'Gertruyde Baan'. De Bellestraat is nog niet aanwezig. Het plangebied bevindt zich op verschillende percelen, 796, 793 en 758.

Figuur 15. Situering van het projectgebied op de kaart van Popp.

3.3.2.6 Luchtfoto 1971

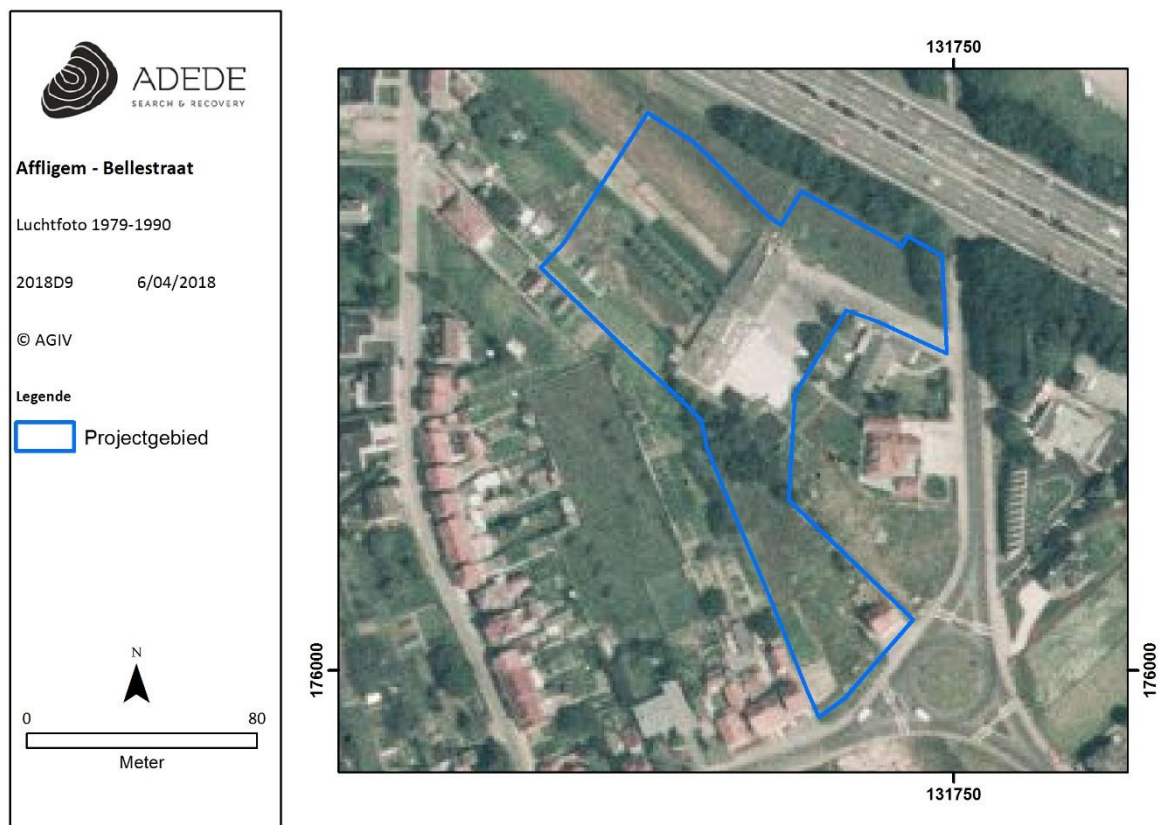
Op de luchtfoto van 1971 is te zien dat het plangebied nog onbebouwd is.

Figuur 16. Situering van het projectgebied op de kaart van Popp.

3.3.2.7 Luchtfoto 1979-1990

Op deze luchtfoto is te merken dat er zich bebouwing voordoet ter hoogte van de huidige bebouwing op het terrein.

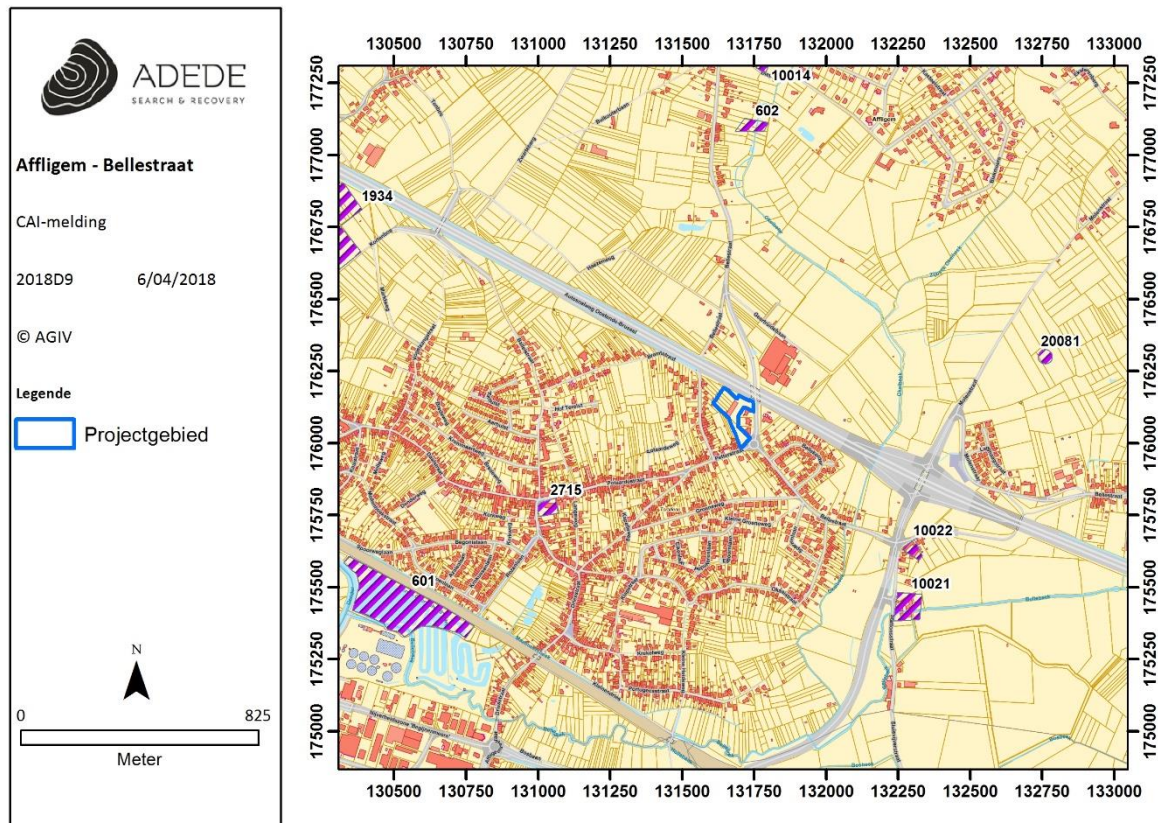
Figuur 17. Situering van het projectgebied op de kaart van Popp.

3.4 Archeologische situering van het projectgebied

Op de Centrale Archeologische Inventaris worden in de ruimere omgeving van het plangebied verschillende archeologische sites aangeduid. Hoewel ze weinig relevant zijn voor het plangebied, zullen enkele hieronder worden toegelicht.

CAI locatie 10022 is de plaats van Hof te Brempt, een laat middeleeuwse hoeve. Deze locatie bevindt zich ca. 700m ten ZO van het plangebied. 800m ten ZO van het onderzoeksterrein bevindt zich CAI locatie 10021, een vol middeleeuwse molen die door de abdij van Affligem gebouwd werd. CAI locatie 2715 is de plek waar de Sint-Johanneskerk van Teralfene staat, deze kerk vindt zijn oorsprong in de late middeleeuwen. Ca. 1200m naar ten NW werd een vondstenconcentratie lithisch materiaal aangetroffen die gedateerd kan worden in het Mesolithicum/Neolithicum (CAI 1934). CAI locatie 2081 bevindt zich nog enkele meters noordelijker en betrof een bronzen fragment van een ruiterspoor uit de Romeinse periode. Ook ter hoogte van CAI locatie 601 werd Romeins materiaal aangetroffen, nl. een concentratie aan aardewerk en bouw materiaal. Op deze locatie werden ook klokbekers aangetroffen van een vermoedelijk neolithisch vlakgraf. CAI locatie 3022 bevatte Romeinse

bouwfragmenten waaronder dakpannen en witte steen, mogelijks stond hier een Romeinse villa. Deze locatie is ca. 1800m NO gelegen van het onderzoeksgebied.

Figuur 18. Situering van enkele CAI locaties in de omgeving van het projectgebied.

4 Besluit

4.1 Archeologische waarding

Op basis van het beschikbare en geraadpleegde bronnenmateriaal kon binnen het bureauonderzoek de aan- of afwezigheid van een archeologische site of relevante archeologische overblijfselen binnen de contouren van het projectgebied niet met zekerheid worden aangetoond. Wel is het mogelijk om een archeologische verwachting naar voor te schuiven teneinde een antwoord te kunnen bieden op de gestelde onderzoeksvragen.

De landschappelijke situering van het projectgebied toont dat het onderzoeksgebied gelegen is op een zandleemgrond en net buiten de vallei van de Bellebeek op de flanken van een heuvelrug. De dichtstbijzijnde beek is de Okeibeek op ca. 500m afstand. Dit maakt dat het projectgebied interessant gelegen is voor menselijke bewoning vanaf het Neolithicum, maar het zich niet binnen de gradiëntzone bevindt voor Steentijdsites.

Aan de hand van de geraadpleegde cartografische bronnen kan men stellen dat het projectgebied vanaf de Ferrariskaart onbebouwd is en voornamelijk gebruikt wordt als akker en weiland. Er is geen indicatie naar hoe het onderzoeksgebied er uit zag voor 1777. De kaart van Frickx toont wel de aanwezigheid van de heuvelrug ten noorden van het projectgebied, maar biedt geen specifieke informatie over het projectgebied. Ook op de Topografische kaart van Vandermaelen kan men dit waarnemen. Aan de hand van verschillende gekende sites in de ruime omgeving van het onderzoeksgebied kan men wel stellen dat de regio sinds lange tijd bewoond werd. Ten zuidoosten van het projectgebied bevindt zich een hoeve die een continuïteit kent tot op de kaart van Popp. Op de kaart van Ferraris is ook nog bewoning zichtbaar ten westen van het projectgebied, deze bewoning kan men echter niet meer waarnemen op latere kaarten. Opvallend is dat het projectgebied gelegen is aan een belangrijk kruispunt van Teralphene, Esschene en Hekelghem op de kaart van Vandermaelen. Ook op de kaart van Popp ligt het langs twee belangrijke wegen, namelijk Teralphene naar Hekelghem en de Gertruyde Baan'.

De gekende archeologische waarden in de omgeving van het projectgebied tonen een gevarieerd beeld. De oudste vondsten worden in het Mesolithicum/Neolithicum gedateerd, het betrof een vondstenconcentratie lithisch materiaal. Ook uit het Neolithicum werden klokbekers aangetroffen en een vermoedelijk vlakgraf. Op dezelfde locatie werden Romeinse vondsten gevonden, waaronder bouw materiaal en aardewerk. Daarnaast bevindt zich mogelijks een Romeinse villa ten noordoosten van het projectgebied. Uit de middeleeuwen zijn enkele hoeves gekend en een vol middeleeuwse molen gebouwd door de Abdij van Affligem. De kerk van Teralphene, ten zuidwesten van het onderzoeksgebied vindt zijn oorsprong in de late middeleeuwen.

Uit de bureaustudie kan een vondstverwachting naar voor worden geschoven die wijst in de richting van verschillende periodes. Gezien het feit dat het projectgebied zich niet binnen de zogenaamde gradiëntzone bevindt en de bodem geen indicatie geeft naar een in situ bewaring van steentijdartefactsites.

4.2 Onderzoeksvragen

- Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologisch potentieel van het onderzoeksgebied?

De onderzochte historische, landschappelijke, cartografische en archeologische data tonen aan dat het onderzoeksgebied wel degelijk een archeologisch potentieel herbergt. Historische kaarten tonen aan dat het projectgebied gelegen is binnen een vrij rurale omgeving, met voornamelijk bewoning nabij de historische kernen van de dorpen. Het projectgebied ligt in de 19^e eeuw langs twee belangrijke wegen. De CAI-waarden tonen een gevarieerd beeld met vondsten uit verschillende periodes vanaf het Mesolithicum tot de late middeleeuwen. De landschappelijke inplanting nabij de vallei van de Bellebeek en op de flanken van een heuvelrug maken het projectgebied interessant voor menselijke bewoning vanaf het Neolithicum. Voor de Steentijd is het projectgebied minder interessant gelegen, gezien het zich buiten de gradiëntzone bevindt en het bodemtype niet op gunstige bewaringsomstandigheden wijst. Resten vanaf het Neolithicum tot de middeleeuwen kunnen zich kenmerken door een sporenniveau en zullen zich manifesteren in de vorm van overblijfselen van nederzettingen etc. Het archeologisch potentieel van het projectgebied is echter in sterke mate afhankelijk van de toestand waarin de bodem zich bevindt. Het projectgebied is in de huidige toestand namelijk voor een groot deel verhard en bebouwd. De mate waarin deze ingrepen het bodemarchief verstoord hebben, kon niet achterhaald worden in deze bureaustudie.

- Zijn er archeologisch sites met relevante cultuurhistorische waarde gekend op of in de omgeving van het onderzoeksgebied?

Binnen de contouren van het onderzoeksgebied werd nog geen voorgaand archeologisch onderzoek uitgevoerd. De gekende archeologische waarden in de omgeving van het projectgebied bevinden zich steevast op een aanzienlijke afstand. De gekende sites in de ruime omgeving van het projectgebied geven wel aan dat de regio sinds lange periode bezocht werd door de mens.

- Hoe evolueerde het historisch landgebruik van het onderzoeksgebied?

Op de oudste kaarten is te zien hoe het projectgebied zich binnen een rurale omgeving bevindt, nabij een heuvelrug. Op de kaart van Ferraris is zichtbaar hoe het projectgebied dienstdoet als

landbouwgrond en onderverdeeld is in verschillende percelen. Deze vorm van landgebruik blijft aangehouden tot de kaart van Popp. Vanaf de kaart van Vandermaelen is zichtbaar dat het projectgebied gelegen is aan een belangrijk kruispunt op wegen naar Terafene, Essene en Hekelgem. Ook op de kaart van Popp ligt het langs twee belangrijke wegen. Vanaf de 2^e helft van de 20ste eeuw veranderd het landgebruik met de komst van woningen langsheen de aanpalende straten en de loods en staanplaatsen voor bussen.

- Hoe evolueerde de historische bebouwing van het onderzoeksgebied?

De kaart van Frickx is te weinig gedetailleerd om hier een uitspraak over te doen. Vanaf de kaart van Ferraris kan men voor het eerst bebouwing waarnemen, het projectgebied blijft echter tot in de 20ste eeuw onbebouwd. Ten zuidoosten van het projectgebied bevindt zich een hoeve die een continuïteit kent tot op de kaart van Popp. Vanaf de luchtfoto's uit 1979-1990 kan men bebouwing/verharding opmerken binnen de contouren van het projectgebied. Deze bebouwing is tot op heden aanwezig op het projectgebied.

- Wat is de potentiële impact van de geplande werken op het cultuurhistorisch en archeologisch erfgoed?

De geplande werken houden een sloop van het huidige pand en bijgebouwen in. Daarenboven verdwijnt de bestaande verharding en bebouwing. Gezien de diepte van de geplande verstoringen kan men stellen dat deze voor een integrale verstoring zullen zorgen van het bodemarchief. Echter is de kans reëel dat de bestaande aanwezige verharding en bebouwing reeds voor een verstoring van het bodemarchief zullen gezorgd hebben.

4.3 Besluit gespecialiseerd publiek

Op basis van het bestudeerde bronnenmateriaal kan niet aangetoond worden dat er zich geen archeologische resten in het projectgebied bevinden. Afgaand op de bovenstaande archeologische waardering kan men een algemene archeologische verwachting naar voor schuiven, met gezien de landschappelijk ligging en het beperkte onderzoek in de omgeving er wel degelijk een potentieel op kenniswinst is. De oppervlakte van het projectgebied laten een interpretatie van archeologische sporen in een ruimere context toe. De aanwezigheid van de reeds bestaande bebouwing en verharding maken dat echter de kans op een verstoorde bodem aanzienlijk is. De geplande ingrepen zijn van die aard dat er mag worden uitgegaan van een maximale verstoring van het bodemarchief. Dit alles leidt ADEDE bvba ertoe te adviseren dat verder onderzoek noodzakelijk is. Na een grondige afweging van alle door de Code van Goede Praktijk voorgestelde onderzoeksmethodes lijkt een combinatie van een

landschappelijk bodemonderzoek en een proefsleuvenonderzoek in dit geval de meest aangewezen strategie om het archeologisch potentieel van het onderzoeksgebied zo efficiënt en adequaat mogelijk in te schatten.

In eerste instantie dient een landschappelijk bodemonderzoek de opbouw en bewaringstoestand van de bodem in kaart te brengen en de diepteligging van de archeologische niveaus te achterhalen. Wanneer blijkt dat er zich in de bodem gunstige bewaringscondities voordoen, zal een proefsleuvenonderzoek moeten worden uitgevoerd om na te gaan of binnen het onderzoeksgebied relevante archeologische sporen aanwezig zijn. Deze onderzoekstechniek biedt daarvoor voldoende ruimtelijk inzicht en is geschikt omdat een site zonder complexe stratigrafie verwacht wordt.

4.4 Besluit breed publiek

Het, door ADEDE-bvba, uitgevoerde bureauonderzoek heeft niet met zekerheid de aan- of afwezigheid van archeologische sporen binnen het onderzoeksgebied kunnen aantonen. Wel bleek dat het archeologische potentieel van het onderzoeksgebied hoog genoeg is om verder onderzoek te gaan adviseren. Dit dient in eerste instantie te gebeuren door middel van een landschappelijk booronderzoek om de bodemopbouw en verstoring te achterhalen. Wanneer bleekt dat de bewaringscondities in de bodem gunstig zijn en niet verstoord, moet in een volgende fase het proefsleuvenonderzoek het verdere archeologische potentieel van het onderzoeksgebied achterhalen.

5 Bibliografie

Despy-Meyer A., Gerard C., 1964. *Abbaye d'Affligem* in: *Monasticon Belge*, dl. IV: Province de Brabant, vol. 1. Brussel, p. 17-80.

Verleyen W., 1983. *Negen eeuwen Affligem*. Aalst

Verleyen W., Van Eeckhoudt L., 1990. *Iconografie van de Sint-Pieters- en Paulusabdij Affligem*. Nieuwerkerken-Waas.

Van Droogenbroeck F., 1999. *Paltsgraaf Herman II (+1085) en de stichting van de abdij Affligem (28 juni 1062)*, in: *Jaarboek voor de Middeleeuwse Geschiedenis*, dl.II. Hilversum. P.38-95.

Internetbronnen

<https://nl.wikipedia.org/wiki/Affligem>

<https://nl.wikipedia.org/wiki/Hekelgem>

<https://nl.wikipedia.org/wiki/Teralfene>

<http://www.abdijaffligem.be/>

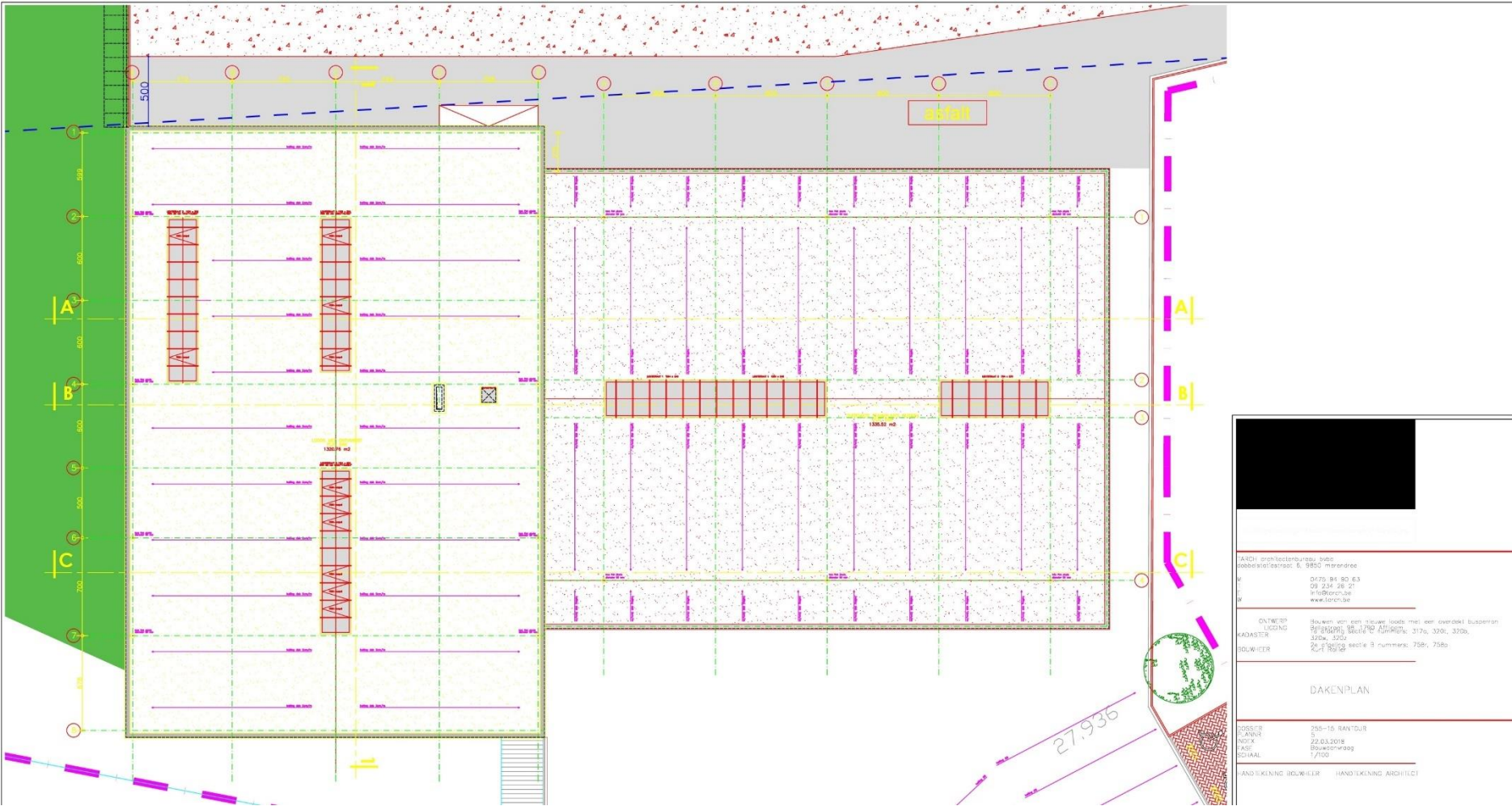
6 Lijst van plannen

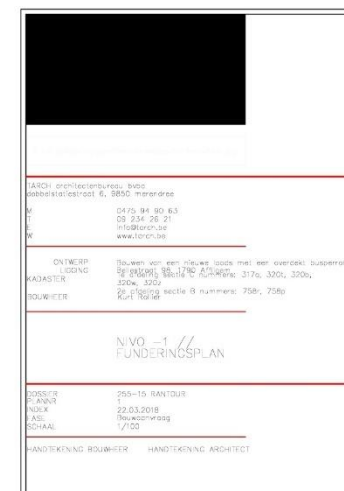
Plannr.	Beschrijving	Schaal	Wijze vervaardiging	Datum aanmaak
0001	Projectgebied op topografische kaart.	1/8000	digitaal	6/04/2018
0002	Projectgebied op orthofoto uit 2016.	1/800	digitaal	6/04/2018
0003	Projectgebied op GRB kaart, kadastrale informatie.	1/800	digitaal	6/04/2018
0004	Gekende verstoorde zones binnen het projectgebied.	1/800	digitaal	6/04/2018
0005	Inplantingsplan bestaande situatie projectgebied.	1/800	digitaal	6/04/2018
0006	Inplantingsplan geplande situatie projectgebied.	1/800	digitaal	6/04/2018
0007	Projectgebied op Digitaal hoogtemodel Vlaanderen II, Digitaal terreinmodel, raster 1m.	1/30000	digitaal	6/04/2018
0008	Projectgebied op Digitaal hoogtemodel Vlaanderen II, Digitaal terreinmodel, raster 1m (Detail).	1/2000	digitaal	6/04/2018
0009	Projectgebied op de tertiair geologische kaart.	1/2000	digitaal	6/04/2018
0010	Projectgebied op de quartair geologische kaart.	1/2000	digitaal	6/04/2018
0011	Projectgebied op de bodemtypekaart.	1/2000	digitaal	6/04/2018
0012	Projectgebied op de potentiële bodemerosiekaart per perceel, opname 2016.	1/6000	digitaal	6/04/2018
0013	Projectgebied op de erosiegevoeligheidskaart der Vlaamse gemeenten.	1/2000	digitaal	6/04/2018
0014	Projectgebied op de landgebruikskaart (bodemgebruiksbestand), opname 2001.	1/2000	digitaal	6/04/2018
0015	Projectgebied op het gewestplan.	1/2000	digitaal	6/04/2018
0016	Projectgebied op kaart van Fricx.	1/20000	analoog	6/04/2018
0018	Projectgebied op kaart van Ferraris.	1/8000	analoog	6/04/2018
0019	Projectgebied op Atlas der Buurtwegen	1/4000	analoog	6/04/2018
0020	Projectgebied op topografische kaart van Vandermaelen.	1/4000	analoog	6/04/2018
0021	Projectgebied op kaart van Popp.	1/4000	analoog	6/04/2018
0022	Projectgebied op luchtfoto uit 1971.	1/2000	digitaal	6/04/2018
0023	Projectgebied op luchtfoto uit 1979-1990.	1/2000	digitaal	6/04/2018
0024	CAI-locaties ten opzichte van het projectgebied.	1/20000	digitaal	6/04/2018

7 Lijst van figuren

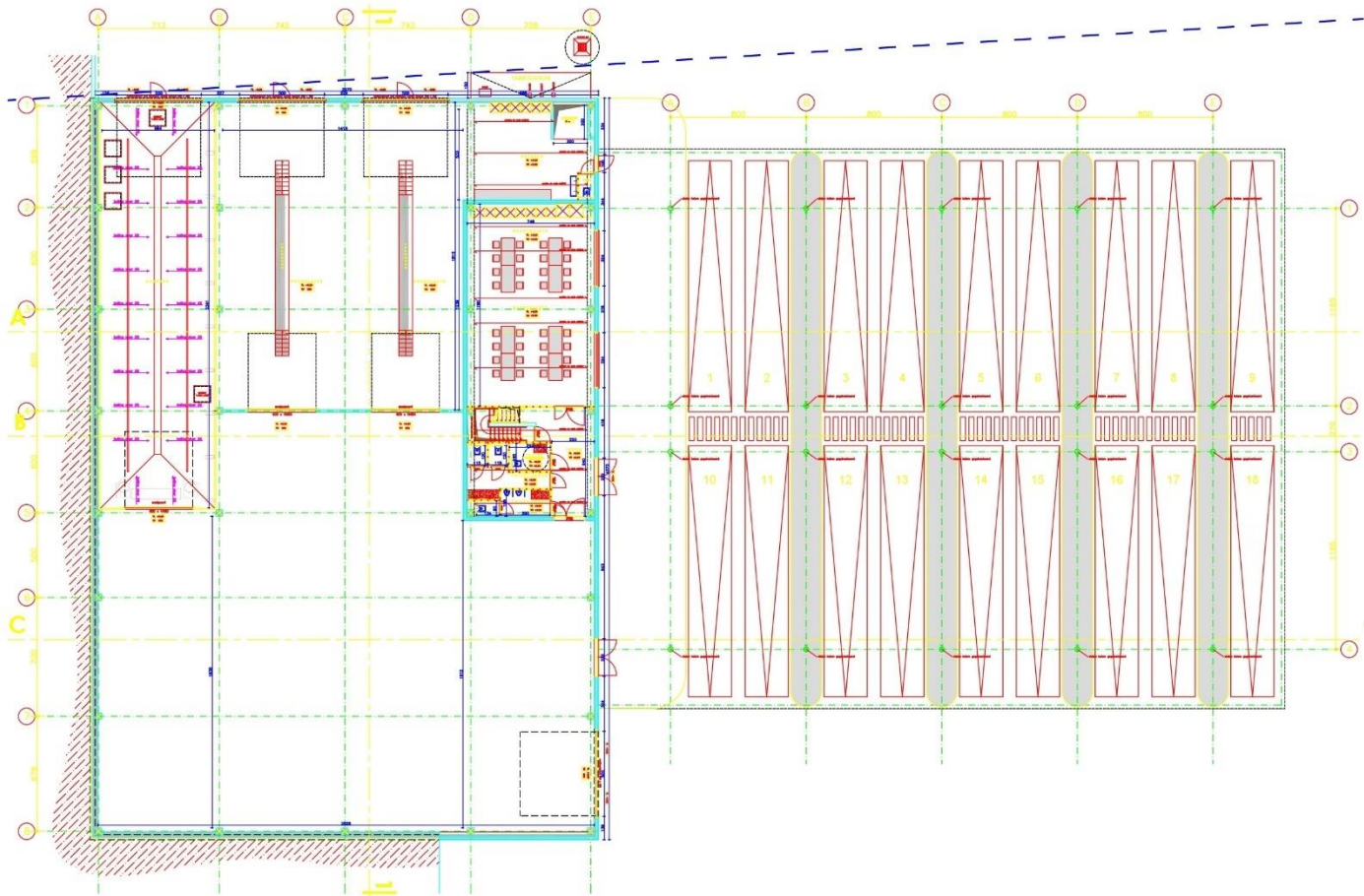
Figuur 1. Situering van het projectgebied op het DHMVII, digitaal terreinmodel 1m.	- 17 -
Figuur 2. Situering van het projectgebied op het DHMVII, digitaal terreinmodel 1m (detail).	- 18 -
Figuur 3. Hoogteprofielen van het projectgebied.	- 19 -
Figuur 4. Situering van het projectgebied op de tertiair geologische kaart.	- 20 -
Figuur 5. Situering van het projectgebied op de quartair geologische kaart.	- 21 -
Figuur 6. Situering van het projectgebied op de bodemtypekaart.	- 22 -
Figuur 7. Situering van het projectgebied op de potentiële bodemerosiekaart.	- 23 -
Figuur 8. Situering van het projectgebied op de erosiegevoeligheidskaart.	- 24 -
Figuur 9. Situering van het projectgebied op het bodemgebruiksbestand.	- 25 -
Figuur 10. Situering van het projectgebied op het gewestplan.	- 26 -
Figuur 11. Situering van het projectgebied op de kaart van Fricx.	- 29 -
Figuur 12. Situering van het projectgebied op de kaart van Ferraris.	- 30 -
Figuur 13. Situering van het projectgebied op de Atlas der Buurtwegen.	- 31 -
Figuur 14. Situering van het projectgebied op de kaart van Vandermaelen.	- 32 -
Figuur 15. Situering van het projectgebied op de kaart van Popp.	- 33 -
Figuur 16. Situering van enkele CAI locaties in de omgeving van het projectgebied.	- 36 -

8 Bijlage

TARDE architectenbureau bvba Industrieweg 6, 3850 Merendree tel. 0175 34 90 63 09 234 26 21 info@tarde.be www.tarde.be	
ONTWERP LOCATIE KADASTER BOUW-EK	
Bouwen van een nieuwe woon met een overdekt busstation 18'800m², 80-170-200m 320m, 320m 20'000m², 320m Aanleg van de busstation met 18 nummers: 180m, 180m	
GRONDPLAN	
BOUW-EK INDIC FAS SCHAL	
200-15-BAKTOUR 3 22.03.2018 Bouwwaarde 1/100	
HANDTEKENING BOUW-EK HANDTEKENING ARCHITECT	

